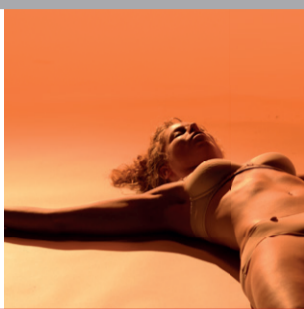

Borduur eens
een eenhoorn!

Pagina 11

Een slim dieet voor een
beter brein en ander
gezond hersenvoer

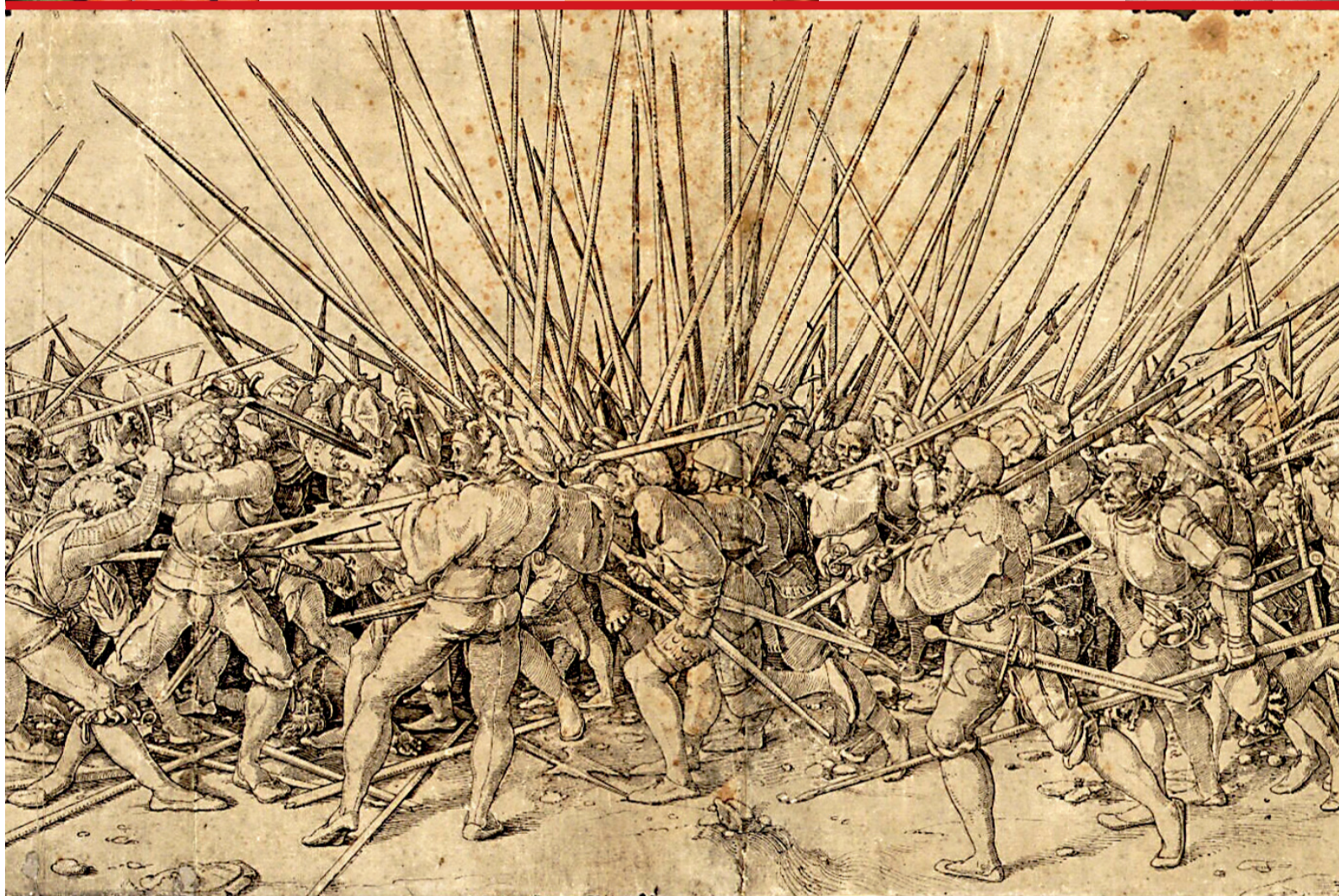
Pagina 7

Slachtoffer seksueel
misbruik maakt docu.
'Ik dacht: het is genoeg'

Pagina 8

Opinie: Hugo de Groot
keerde zich juist wél
tegen slavernij

Pagina 9

'Veldslagen werden een soort mikado, een mêlée van spaghetti.' Gravure van Hans Holbein jr. ca. 1520. Illustratie uit besproken boek

partijen, waar geen touw aan vast te knopen is. Zoiets roept een buitenlandse macht op. Het is net als bij Risk: je ziet een leeg veld en denkt: daar kan ik wel met twee legertjes heen.'

Van Saksen had voor zijn operatie achthonderd Friese collaborateurs weten te charteren, naast duizend van zijn beste huurlingen, een elitelegertje uit Zuid-Duitsland. De bebaarde landsknechten waren bewapend met een borstspantser, lange spiesen, slagzwaarden en haakbusen (vuurwapens). 'Top of the bill', noemt Mol ze, 'en tamelijk dominant op het slagveld'. Ze hanteerden een Romeinse manier van vechten door in grote formaties met spiesen van vijf á zes meter langzaam in het gelid naar voren te bewegen.

'Dat werd een soort mikado', illustreert Mol. 'Als groepen met zulke wapens op elkaar stootten kreeg je een mêlée van spaghetti. Vervolgens moesten de mannen de pieken laten vallen en hun korte slagwapens grijpen. Dan was het een kwestie van hakken wat je hakken kan.'

De tegenpartij beantwoordde zulke aanvallen door de langste soldaten met zwaarden van circa twee meter voorop te zetten om de lange pieken neer te maaien. 'Die voorhoede heette "De verloren hoop". Ze kregen ook dubbel betaald, want het was natuurlijk linke soep. Alles wat de mens aan adrenaline in zich heeft, moet er op zo'n moment uitkomen, anders red je het niet.'

Ook de Friezen hadden flink lange spiesen: multifunctionele wapens omdat ze die ook als polsstok gebruikten. Bij het aanschouwen van het Friese 'woud aan lange pieken' zou aanvoerder Fuchs hebben gezegd: 'Das Ungeziffer ist viel', het ongedierte is met veel.

Daarom liet hij zijn leger eerst afwachtend halt houden bovenop de klif. Na een krijgsberaad besloot hij een gewaagde manoeuvre uit te voeren. Zijn mannen liepen naar voren, simuleerden vervolgens een vlucht, om daarna weer snel in het gelid te springen en in gesloten formatie de aanstormende Friezen op te vangen.

Tevergeefs, want de Friezen beten niet. Grinnikend citeert Mol de biograaf van de Saksische legeraanvoerder Wilwolt von Schaumburg: 'Ze rekten hun hals wel, maar de ganzen wilden niet lopen.'

> Verder lezen op pagina 6

Hakken wat je hakken kan

Friezen herdenken hun onafhankelijkheid op de verkeerde plek

Historicus Hans Mol schreef een boek over Middeleeuwse volkslegers. *Mare* trok met hem naar De Rode Klif, waar de Friese onafhankelijkheid werd bevochten.

DOOR MELLE PETERS 'Als hooligans stonden ze hier tegenover elkaar', wijst Hans Mol. Hij staat op een met groen overdekte heuvel, vlakbij het Friese plaatsje Warns. Onder een regenboog staan schapen vredig te grazen.

De bijzonder hoogleraar middeleeuwse geschiedenis van de Friese landen ziet de veldslag van eeuwen geleden zo voor zich. Vanonder zijn Australische hoed tuurt hij in de verte. 'Jammer dat die bomen er nu voor staan, maar anders kon je daar achterin een hele ploeg Friezen met speren zien aankomen.'

Op 5 juni 1498 was dit een afbrokelende rotswand die rood kleurde van het keileem. *Reaklif* wordt de plek in de Friese volksmond genoemd. De Rode Klif is een plek van Fries-nationaal belang, die

ook wordt beschreven in *De Friese volkslegers tussen 1480 en 1560*, het boek dat Mol op 23 november in Leeuwarden presenteert. Bovenop deze bult staat nu een grote kei die als gedenksteen dient, met daarop de tekst 'Leaver dea as slaef: liever dood dan slaaf. Het is een monument voor de veldslag waarmee de Friezen hun onafhankelijkheid verwierpen. Jaarlijks vindt hier nog de herdenking plaats.

'Op de nacht van 5 juni 1498 trekt het leger van Albrecht van Saksen daar langs de dijk hierheen. Deze hertog,

die als veldheer van Keizer Maximiliaan in de Nederlanden gekomen was, had drie zoons, onder wie nog wat land verdeeld moest worden.' Zijn tactiek: 'In Friesland beginnen, dan Groningen oprollen en vervolgens naar Oost-Friesland. Dan heb je een aardig vorstendommetje - zeker als je weet dat Oost-Friesland toen bijna tot Hamburg reikte.'

In Friesland bestond een machtsvacuüm, legt Mol verder uit. 'Het was een tijd van gigantische onrust, vergelijkbaar met het huidige Syrië, een grote warboel van strijdende

LITERAIR TALENT OPGELET!

Win € 250 met de Mare-Kooyker Kerstverhalenwedstrijd

Ook dit jaar weer: de Mare-Kooyker Kerstverhalenwedstrijd! Win €250, €75 of €50 aan boekenbonnen. Oproep van auteurs en juryleden Christiaan Weijts en Arjen van Veelen (vrij naar Julian Barnes): "You put together two people that have not been put together before". Mail je verhaal (max. 1500 wrd) voor 8 december naar: redactie@mare.leidenuniv.nl Deelname alleen voor Leidse studenten.

LEIDS UNIVERSITAIR WEEKBLAD

Mare

Boekhandel
Kooyker

Bandirah Pagina 12

Wapenwedloop

DOOR VINCENT BONGERS Oproep aan iedereen die bij een huisjesmelker huurt. Leg een honkbalknuppel naast je bed, zet de voordeur onder stroom, maak van die aftandse en veel te dure studentenkamer maar een ware vesting. En: *sleep with one eye open!*

Een (handlanger van je) pandjesbaas kan zomaar langskomen om heel vriendelijk te vragen op te houden met klagen over een defecte plee, en te kappen met zeuren over die absurd hoge huur. Na enig tegenstribbelen wordt de toon van de bullebak dreigender en stelt deze voor je hoofd te gebruiken als wc-borstel.

Dit lijkt overdreven, maar ook in Leiden zetten huisjesmelkers knokploegen in en worden studenten die zich verzetten tegen verhuurders bedreigd.

Wonen is een wapenwedloop tussen huurder en pandjesbaas geworden. Onlangs hingen klagende Utrechtse studenten camera's op om opnamen te maken van een kleerkast die in opdracht van hun huisbaas de deur kwam intrappen.

Wie in de archieven van *Mare* duikt, komt elke keer dezelfde huurmalaaise tegen. Auteur en toenmalig *Mare*-medewerker Franca Treur schreef in september 2004 al een stuk met de ronkende titel 'HUUR-HORROR door huisjesmelkers'. Drie jaar eerder verscheen er al een artikel waarin een student vertelt over een agressieve verhuurder: 'Ik hoorde de huisbaas schreeuwen dat hij de hele boel in elkaar zou slaan. Vervolgens trapte hij mijn kamerdeur in.'

In een artikel uit 2011 ('Bedreigd door de huisbaas') is de situatie in Leiden niet verbeterd: 'Ik kan mensen in huis plaatsen die je wat aan kunnen doen', krijgt een tegenspuiterende huurder te horen van een agressieve

huisjesmelker. 'Als ik jou was zou ik maar achterom kijken als je 's avonds over straat loopt. Wie weet wie ik kan inhuren die jou 's nachts de bosjes intrekt.'

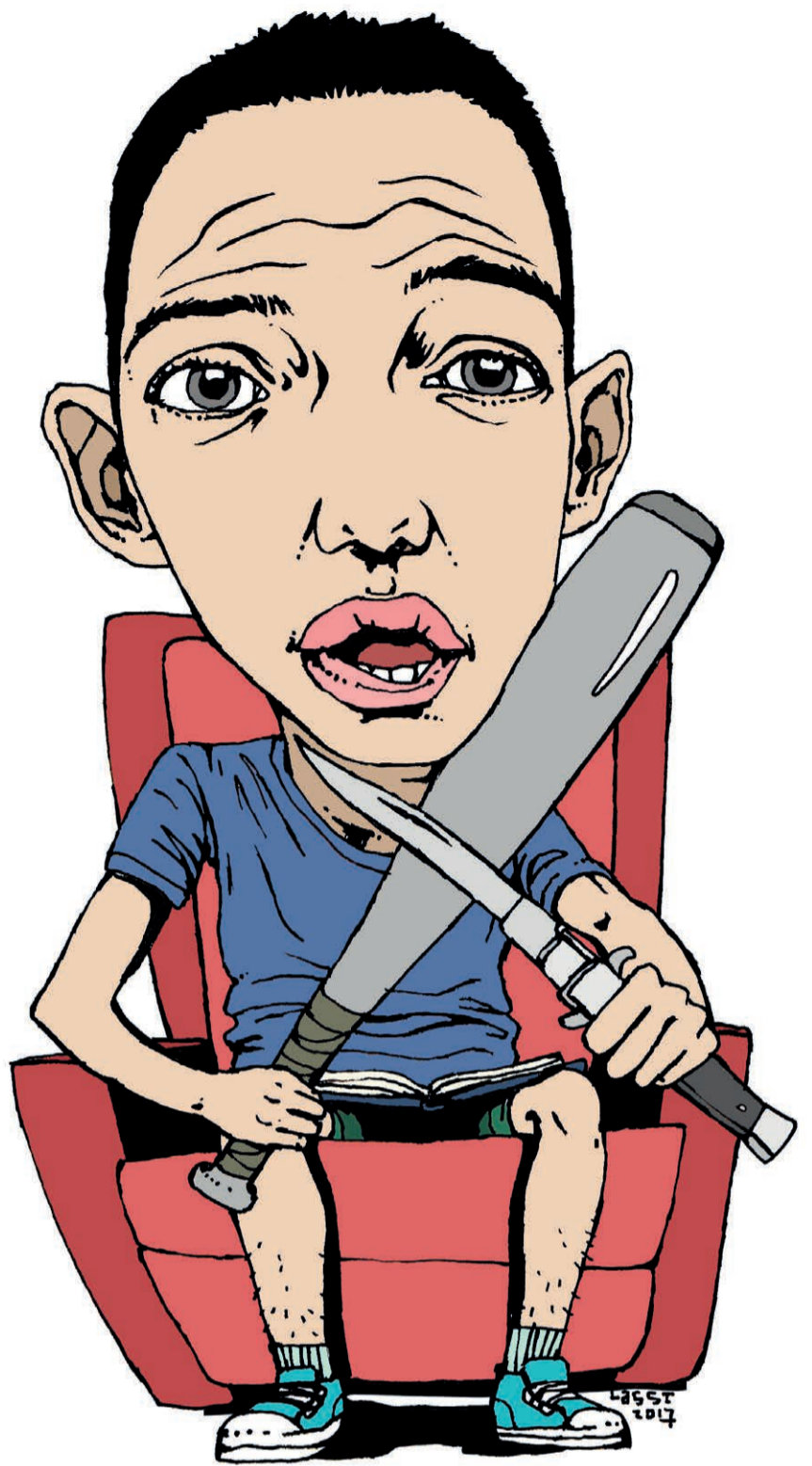
De gemeente Leiden kent het probleem en de lokale politiek probeert de vastgoedcowboys al jaren aan te pakken. In 2013 kwam de Leidse ChristenUnie met het 'Zwartboek Huurleed'. De lokale PvdA kwam een jaar later met een plan voor een digitale schandpaal voor de *naming and shaming* van huisjesmelkers. De gemeente heeft een meldpunt kamerverhuur voor klachten.

Helaas: bij ter perse gaan van deze *Mare* bleek deze link morsdood.

In maart van dit jaar zijn de eisen voor kamerverhuur verscherpt. Vorige week is er nog een voorstel aangenomen om het opsplitsen van panden in kamer duurder te maken.

Maar het is niet genoeg. Het nieuwe kabinet moet maatregelen nemen om gemeenten te helpen. Dat vindt de Amsterdamse wethouder Laurens Ivens ook (zie pag 5.). Hij roept in een brandbrief om hulp van minister van Binnenlandse Zaken Kajsa Ollongren in de strijd tegen huisjesmelkers. De brief is ondertekend door twaalf studentensteden, maar opmerkelijk genoeg niet door Leiden.

Volgens wethouder Paul Laudy is de inhoud van de brief 'niet volledig van toepassing op Leiden,' aldus het *Leidsch Dagblad*. Dat zal vast wel zo zijn, maar in het gevecht tegen huisjesmelkers kun je alle steun gebruiken. Dus Laudy; vraag alsnog aan Ollongren om het arsenaal van haar ministerie te openen, anders moet de Leidse student zelf naar wapens grijpen.

Colofon

Redactie-adres Reuvenplaats 3, 2311 BE Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
Website mareonline.nl
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 15000
Hoofredactie
Frank Provoost frank.provoost@mare.leidenuniv.nl
Redactie
Vincent Bongers vbongers@mare.leidenuniv.nl
Bart Braun bbraun@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman a.s.kloosterman@mare.leidenuniv.nl
Marleen van Wesel h.g.van.wesel@mare.leidenuniv.nl
Melle Peters (stagiair) m.t.peters@umail.leidenuniv.nl
Medewerkers
Fernke Blommaert · Mattijn de Groot · Holger Gzella · Monica Preller · Marit de Roij · Benjamin Sprecher · Susan Wichgers
Fotografie Taco van der Eb · Marc de Haan
Illustraties Bas van der Schot · Bandirah · Silas.nl
Basisonwerp Roeland Segaar, Dokwerk Communicatie
Art direction en vormgeving Marcel van den Berg
Drukwerk Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk
Advertenties Bureau van Vliet B.V.
Postbus 20 2040 AA Zandvoort
Telefoon 023 - 571 47 45
Redactieraad
Prof. dr. J.C. de Jong (voorzitter) · Prof. dr. F. Israel (vice-voorzitter) · Dr. Hans Vollaard (secretaris) · Maxim Allaart · Asel Arynbaeva · Joline Cramer · drs. Bart Funnekotter · Marlou Grobben · drs. Malou van Hintum · mr. Folkert Jensma · Josephine Say · Prof. dr. Nico Schrijver
Jaarabonnementen
Een jaarabonnement op *Mare* loopt van september t/m juni. Belangstellenden kunnen *Mare* thuisgestuurd krijgen door €35 over te maken op IBAN NL68RAB00103257950 ten name van Universiteit Leiden (o.v.v. *Mare* en SAP-nummer 6200092091) en vervolgens een bevestigingsmail met daarin hun adres te sturen naar redactie@mare.leidenuniv.nl. Studenten betalen €25.
Ter controle graag in de bevestigingsmail ook het studentnummer vermelden.
Adreswijzigingen, klachten en opmerkingen over de toezending redactie@mare.leidenuniv.nl 071-5277272.
Ingezonden mededelingen
Mededelingen voor het op donderdag verschijnende nummer moeten uiterlijk de voorafgaande donderdag 16.00 uur in het bezit van de redactie zijn.
ISSN 0166-3690

Column

Stoppen is wat losers doen

Er zijn weinig dingen moeilijker dan het besluit nemen om ergens mee te stoppen. Stoppen betekent opgeven. Gefaald hebben. Tijd en moeite in een activiteit gestoken hebben om er onverrichter zake van weg te lopen. Soms komen er problemen met contracten en beloften bij kijken, altijd komen er teleurgestelde mensen bij kijken. Stoppen is wat losers doen.

Zo'n loser was ik deze maand. Ik zat tegenover mijn begeleider in een stagevoortgangsgesprek. Ze vroeg me wat ik tot nu toe van de stage vond – nog net geen 'hoe vind je zelf dat het gaat?' Het ging niet goed. Ik was begin september begonnen en er al vrij snel achter gekomen dat het soort werk dat ik moest verrichten niets voor mij was. Dat vertelde ik haar ook. 'Dat klinkt niet heel positief', antwoordde ze. Ik waardeerde haar woordkeus.

Ik voelde me in deze rol bij deze organisatie zo slecht op mijn plaats dat ik het liefst weg wilde, maar dat voelde als iets ver beneden mijn stand. Dus spraken we af dat ik een paar dagen zou nadenken over hoe we verder konden gaan.

De paar keer in mijn leven dat ik een soortgelijk besluit heb genomen staan nog helder op mijn netvlies. Zo ben ik een keer weggelopen van de introductieweek van een roeivereniging waar ik net lid van was geworden. We sliepen daar met alle feuten in een loods en elke ochtend werden we door schreeuwende ouderejaars wakker gemaakt om binnen een minuut in een rij paraat te staan. Wanneer dat iemand niet lukte, werd hem een schoen of een ander kledingstuk afgepakt voor de duur van de ochtend-gymnastiek. De rest van de dag moesten we door hoepels springen, koprollen maken en bovenal het bestuur van de vereniging vereren. En daar heel veel alcohol bij drinken, natuurlijk. Ik was achttien, maar voelde me veel te oud

voor die onzin. Ik heb toen na een paar dagen mijn spullen gepakt en ben naar huis gegaan, en heb de rest van het jaar dreigmails over en weer gestuurd met de penningmeester, omdat we enigszins van mening verschilden over mijn plicht om contributie te betalen.

Een paar jaar daarvoor dacht ik dat het een goed idee was om een bijbaantje in de horeca te nemen. Ik deed mijn best, maar kwam er al snel achter dat ik duidelijk niet op aarde was om dienbladen te tillen. Urenlang vriendelijk lachend dezelfde grappen aanhoren bleek ook niet een van mijn sterkste punten. De keuze om er een punt achter te zetten werd ook in dit geval verrassend snel genomen.

Dat is ook wel eens anders gegaan. Toen ik begon aan mijn studie geschiedenis had ik al voor de eerste tentamens door dat de opleiding niets voor mij was, maar omdat ik nu eenmaal begonnen was besloot ik de hele studie ook maar af te maken. Toen ik later een programma van 85 studiepunten in één semester samenstelde en dat toch wel erg veel bleek heb ik er geen seconde over nagedacht om een paar vakken te laten vallen, want zo iemand was ik toch niet?

Dit alles speelde door mijn hoofd toen ik een paar dagen later opnieuw tegenover mijn stagebegeleider zat. Mijn eigen minachting voor opgevers had me de weken daarvoor belemmerd om een einde aan de stage te maken, maar nu besefte ik dat het nog veel idioter was om nog maanden te blijven hangen bij een stage waar ik weinig uit haalde. Misschien is het ook wel een kunst om op tijd door te hebben dat iets voor jou niet weggelegd is en het bijltje er bij neer te durven gooien. Ik vind mezelf nog steeds een loser. Maar wel een slimme.

MARIT DE ROIJ is student geschiedenis en Russische studies

Linksonder: Sutomo in hedendaagse graffiti. Rechts: Marjolein van Pagee achterop een brommertje van GO-JEK, de Indonesische Uber.

Oorlogsmisdadiger? Of held? (Op sokken?)

Onderzoek naar Indonesische verzetsleider Sutomo

Het optreden op de Nationale Heldendag (zie ook linksboven.)

Via oude foto's van haar opa werd fotograaf en masterstudent Marjolein van Pagee gegrepen door Indonesië. Nu doet ze onderzoek naar de omstreden verzetsleider Sutomo. 'Het is fascinerend hoe tegenstrijdig herinneringen aan één geschiedenis kunnen zijn.'

DOOR MARLEEN VAN WESEL Indonesië heeft tegenwoordig een eigen variant op Uber: GO-JEK. Echt geniaal: via een app regel je vervoer achterop een brommertje, vertelt masterstudent geschiedenis Marjolein van Pagee (30). 'Mensen hebben hun banen ervoor opgezegd. Je kunt er trouwens ook eten mee bestellen, of een massage.'

Afgelopen voorjaar vertrok ze voor zeven weken naar Java, met

een van de beurzen van het LUF Internationaal StudieFonds (LISF), om voor haar masterscriptie onderzoek te doen naar de Indonesische verzetsleider Sutomo (1920-1981). Deze maand won ze de LISF-prijs voor het beste verslag.

Ze sprak onder meer met Sutomo's zoon en doorzocht een archief in Surabaya met getuigenissen van veteranen. 'Handgeschreven stukken en foto's: Niets was gedigitaliseerd. Medewerkers hadden niet echt door dat het bijzonder materiaal was: "Neem maar mee." Even later zat ik met een heel pakket achterop zo'n brommertje. Ik dacht nog: één stortbui en alles is weg. Bladzijde voor bladzijde heb ik alles vervolgens gefotografeerd. Nu is het veilig.'

Haar interesse in Indonesië werd gewekt na haar afstuderen in 2009 als fotograaf aan de kunstacademie in Breda. 'Ik vond een fotoalbum

van mijn opa, uit zijn tijd als militair in Indonesië. Zoals veel Nederlanders wist ik daar niets vanaf, maar als fotograaf raakte ik getriggerd door de beelden.' Haar opa leefde al niet meer. 'Andere veteranen uit zijn bataljon nog wel. Ik heb er tientallen gefotografeerd en gesproken. Nog net op tijd.'

In 2010 bezocht ze Indonesië voor het eerst, om ook daar veteranen te spreken. Het resulteerde in een expositie en haar foto's werden gepubliceerd in *Vrij Nederland*. 'Het was fascinerend om te zien hoe tegenstrijdig herinneringen aan één geschiedenis kunnen zijn', vertelt ze. 'En als er één persoon is, bij wie die botsing van perspectieven duidelijk samenkomt, is het wel Sutomo. Hij was 25 toen Japan capituleerde en de Indonesiërs naar de wapens grepen, om te voorkomen dat de Engelsen zouden landen en de weg zouden vrijmaken voor de terugkeer van het Nederlandse koloniale gezag.'

Sinds 2008 geldt hij officieel als nationale held in Indonesië. 'Tijdens een van mijn eerdere bezoeken was het Nationale Heldendag: 10 november. Er trekt dan een grote parade door de stad, waarbij de strijders uit 1945 worden nagespeeld, evenals de Nederlanders en de Engelsen. De hoofdrol was voor het personage van Sutomo. En hoewel ik er eigenlijk was om een reportage te maken voor *Radio 1*, werd ik als witte Nederlandse meteen ingeschakeld om een Amerikaanse vrouw uit zijn verhaal te spelen. En zo stond ik op een podiumje, naast Sutomo, een tekst voor te dragen over "Dutch cowards". Een andere aanwezige Nederlandse journalist schreef later dat ze het echt niet vond kunnen dat ik naast een oorlogsmisdadiger poseerde.'

Want zó staat hij in Nederland bekend. 'Volgens wat er in Nederlandse bronnen te vinden is, zou hij daadwerkelijk bij slachtpartijen aanwezig geweest zijn en geroepen hebben dat mensen gedood moes-

ten worden. En algemener: hij zou in zijn speeches hebben opgeroepen tot geweld tegen Nederlanders.'

In Indonesië is hij een stuk bekender, en ook niet helemaal onomstreden. 'Sommigen noemen hem een held op sokken, juist omdat hij nooit zelf wapens vastgehouden zou hebben. Via zijn eigen radiozender enthousiasmeerde hij de gewone man voor de strijd tegen de Nederlanders en de Britten. In de wijken stonden nog luidsprekers uit de Japanse tijd, waaruit hij elke avond te horen was.'

Na 1965 ontstond in Indonesië een heksenjacht op communisten. 'Wie communist was, kon sowieso niet bekendstaan als held. Sutomo's ideeën waren best links, en hij was altijd kritisch, maar hij heeft zich nooit écht openlijk als communist gepresenteerd. Daardoor is hij nu toch min of meer een perfecte held.'

Ook zijn overlijden spreekt tot de verbeelding. 'Tijdens een bedevaart naar Mekka bezweek hij aan de hitte.' Het was zijn eigen wens om begraven te worden op de gemeentelijke begraafplaats. Pal tegenover de of-

ficiële heldenbegraafplaats, zag Van Pagee met eigen ogen op Surabaya.

In haar scriptie, waaraan ze momenteel nog werkt, belicht ze de verschillende visies van Indonesië en Nederland op Sutomo. Daarnaast is ze druk met *Histori Bersama*, een online platform dat ze heeft opgericht, over de gezamenlijke geschiedenis van Nederland en Indonesië. 'Een belangrijk obstakel voor transnationale geschiedschrijving is de taal. Op *Histori Bersama* kan iedereen die dat wil vertalingen indienen van recente artikelen, in het Nederlands, het Indonesisch en het Engels. Zo krijgen we een beter inzicht: oh, zo denken zij erover, en wij zo.'

Aan Sutomo's zoon vroeg ze ook nog of hij wist hoe zijn vader in Nederland bekendstond. 'Jaja, ik weet het', zei hij. Maar toen ik hem het een en ander liet lezen, was hij totaal geschokt.

'Wat ergens wel grappig is: hij komt vanwege het werk van zijn vrouw regelmatig in Nederland. Ik vroeg hem of hij weleens een negatieve reactie had gehad: nooit.'

Even wennen in de collegebanken

Met een master geschiedenis wilde Marjolein van Pagee zich verder verdiepen in Indonesië. Aanmelden voor een premaster verliep nog niet vanzelfsprekend. Volgens verschillende universiteiten zou ik eerst een volledige bachelor moeten volgen. Uit Rotterdam kreeg ik te horen dat ik het academisch niveau onderschatte.'

In Leiden kon ze uiteindelijk in overleg een schakeljaar samenstellen. 'Het kostte wel moeite om de juiste toon te vinden voor mijn bachelorscriptie, en ook weer bij mijn masterscriptie', geeft ze toe. 'En het was even wennen om weer in de

collegebanken te zitten. Maar ik was meteen heel blij dat ik hiervoor gekozen had.'

Inmiddels hoeft ze alleen haar masterscriptie nog te voltooien en is het bijbehorende verslag dus alvast bekroond. Onderdeel van de LISF-prijs is dat ze binnenkort een lezing mag geven tijdens een Cleveringa-bijeenkomst in Parijs. Leidse wetenschappers houden traditioneel eind november en begin december overal ter wereld lezingen, ter nagedachtenis aan de rede die professor Cleveringa op 26 november 1940 uitsprak tegen het ontslag van joodse collega's.

Nieuws

Geruzie over
Wolkersbiografie

De discussie over de promotieprocedure van Onno Bloms biografie over Jan Wolkers duurt voort. *NRC Handelsblad* berichtte vorige week dat de tweede commissie die het proefschrift goedkeurde niet wist dan een eerdere commissie het unaniem had afgewezen. Decaan Mark Rutgers en promotor Willem Otterspeer besloten zowel de afwijzing als het feit dat de commissie vervolgens was ontbonden niet te melden. De onenigheid tussen promotor Willem Otterspeer en Marita Mathijssen (uit de eerste commissie) over de wetenschappelijke normen van een biografie wordt in diezelfde krant door beide partijen uitgevochten. Mathijssen publiceerde een checklist met acht punten waaraan een wetenschappelijke biografie zou moeten voldoen. Otterspeer sprak hierbij over het 'fatwa-achtige karakter' van 'dictaten als die van Mathijssen'.

Edison voor Koopman

Emeritus hoogleraar Ton Koopman heeft de Edison Klassiek Oeuvreprijs 2017 gekregen. Hij ontving deze op 19 november tijdens de uitzending van *Podium Witteman*. Hij krijgt de prijs vanwege de vele muzikale opnamen die hij heeft gemaakt. Koopman is gespecialiseerd in barokmuziek, en met name in de werken van Johann Sebastian Bach. Hij heeft een bijzondere fascinatie voor het gebruik van authentieke instrumenten en speelwijzen in dit genre. In 1979 richtte hij het Amsterdam Baroque Orchestra op, gevolgd door het Amsterdam Baroque Choir in 1992. Sinds 2005 werkte hij als hoogleraar oude muziek aan de Universiteit Leiden.

Prijs voor
zwaardscriptie

Archeoloog Valerio Gentile heeft de WA van Es-prijs gewonnen voor zijn master-scriptie. Dat is een prijs voor jong onderzoekstalent in de Nederlandse archeologie die jaarlijks wordt uitgereikt door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Voor zijn scriptie *Martiality in Practice* onderzocht Gentile gebruikssporen op zwaarden uit de Late Bronstijd en Vroege IJzertijd. Hij is de eerste internationale student die de prijs mocht ontvangen. Hij is nog steeds in Leiden en doet een PhD aan de Faculteit Archeologie.

Duaal promoveren

De gemeente Leiden gaat haar medewerkers stimuleren om een gedeelte van hun werktijd te besteden aan wetenschappelijk onderzoek. Uiteindelijk moet dat proefschriften op gaan leveren. Gemeente en universiteit tekenden vrijdag een intentieverklaring die daarover gaat. De Universiteit Leiden heeft een speciaal centrum voor zulke buitenpromovendi: het Dual PhD Centre in Den Haag. Het richt zich specifiek op mensen die willen promoveren op een aspect van hun beroepspraktijk. Op dit moment zijn daar zo'n 65 kandidaat-doctors aan de slag.

Deelfietsen

In januari gaat er op het Leidse BiosciencePark een proef met deelfietsen van start. Het zal in eerste instantie gaan om 125 fietsen, gestald bij Leiden Centraal en op meerdere plekken op het BSP. De bedrijven die daar zitten kunnen een abonnement op de fiets-as-a-service nemen, andere gebruikers – zoals studenten die naar de bètacampus moeten – betalen via een app de huurprijs van één euro per uur. Het plan komt van de gemeente, die zo hoopt om mensen uit de auto te krijgen en de druk op de fietsenstallingen te verlagen. Donderdag 23 november kunnen fietseigenaren op het Stationsplein gratis een uniek frame-nummer in hun fiets laten graveren door de politie. Dat vergroot de kans dat je je fiets terugkrijgt als hij wordt gestolen. Het graveerteam is aanwezig van 14.00 uur tot 19.30 uur.

‘Deze master? Die is kut!’

Klachten over weinig wervende teksten op informatiedag

De masterdag van de Universiteit Leiden op 10 november verliep niet bepaald vlekkeloos. ‘Er stonden studenten die over hun master niets anders te zeggen hadden, dan dat het “kut” was.’

DOOR MARLEEN VAN WESEL Dat meldde Schelte van Deventer, raadslid namens studentenpartij LVS, vorige week tijdens de faculteitsraadsraadsvergadering van Geesteswetenschappen. ‘Een nogal maffe bewoording, voor wat een wervend praatje had moeten zijn.’

Het was niet het enige voorval dat de raadsleden noemden.

‘Over één mastertrack moest alle informatie bijvoorbeeld ter plekke gegoogeld worden. En over vaderlandse geschiedenis werd ten onrechte beweerd dat er op dat gebied aan de Universiteit Leiden niets te vinden was’, vervolgde Van Deventer.

Zelf is hij ook geschiedenisstudent, maar partijgenoot Fu Zandy benadrukte: ‘We hoorden de klachten niet alleen bij geschiedenis.’

De klachten betroffen bovendien niet alleen de praatjes van de studenten. Er zouden masters afwezig zijn geweest, die aanwezig hadden moeten zijn, en omgekeerd. Ook werden de informatieblokken over verschillende mogelijke afstudeer-richtingen tegelijkertijd gehouden.

Dat ondervond ook ONS-Raadslid Esther van Landeghem, die de masterdag zelf als bachelorstudent

bezoekt. ‘Er waren drie keer zoveel studenten op de presentatie afgekomen als er in de zaal pasten. Je moest je aanmelden om binnen te mogen, en toch zaten mensen op de vensterbank en op tafel gepropt’, vertelde ze ook.

‘Op de informatiemarkt werden zelfs masters afgeraden. Dat kan écht niet’, vond Van Deventer. ‘We hebben al van mensen gehoord dat ze nu geen master in Leiden zullen kiezen.’ Zandy: ‘Het is shockerend dat het zo mis kan gaan.’

Vicedecaan Mirjam de Baar zegt alle klachten graag te ontvangen, om daarover in gesprek te gaan met de afdeling werving. Ook volgt binnenkort nog de uitslag van een enquête over die dag. De volgende masterdag is op 16 maart.

S-Hot

Kamer kritisch op bezuinigingen

De Tweede Kamer gaat minister van Onderwijs Ingrid van Engelshoven (D66) aan de tand voelen over 183 miljoen euro die zij de komende jaren wil bezuinigen.

Het wetenschappelijk onderwijs en -onderzoek moet 32 miljoen euro van deze besparingen ophoesten. In de begroting van het ministerie staat dat tot en met 2021 in totaal 183 miljoen bezuinigd kan worden door doelmatiger onderwijs.

Binnenkort gaat de Tweede Kamer met de minister in debat over de begroting. Ter voorbereiding is er een vragenlijst naar Van Engelshoven gestuurd die ze voor aanvang

van het debat moet beantwoorden. Deze zogeheten ‘feitelijke vragen’ zijn niet gekoppeld aan partijen.

De Kamer wil van de minister weten ‘op grond van welk onderzoek is vastgesteld dat momenteel sprake is van ‘ondoelmatig onderwijs?’ En is hierbij ‘rekening gehouden met andere onderzoeken waaruit het tegenovergestelde zou blijken, namelijk dat nu al sprake is van een zodanige werkdruk in het onderwijs, waardoor het lerarenberoep minder aantrekkelijk is?’

Verder vindt de Kamer dat de bezuinigingen niet ten koste mogen gaan van de kwaliteit van onderwijs en onderzoek. Hoe gaat Van Engel-

shoven er voor zorgen dat het ‘primaire proces wordt ontzien?’

Veel vragen zijn er ook over de plannen om het collegegeld voor eerstejaars te halveren. De Kamer wil bijvoorbeeld weten hoe hoog de uitvoeringskosten van deze maatregel zijn voor universiteiten en hogescholen. Verder vraagt het parlement hoeveel extra studenten onderwijsinstellingen kunnen verwachten door het aanpassen van het collegegeld. En: mochten er meer studenten komen, worden hbo’s en universiteiten daar dan voor gecompenseerd?

Het parlement vindt de verhoging van de rente op studentenleningen

ook twijfelachtig. Deze leningen worden gekoppeld aan de tienjaarsrente in plaats van de vijfjaarsrente. De tienjaarsrente is hoger. Dit moet de schatkist vanaf 2060 structureel 226 miljoen per jaar opleveren. Kan de minister dat bedrag hardmaken?, willen de Kamerleden weten. Het is ook mogelijk dat het bedrag aan oninbare studieschulden toeneemt, door dit beleid. De minister moet daar uitleg over geven.

Verder is de Kamer ook geïnteresseerd in wat het ministerie nu precies gaat doen met het studievoorschot. Hoeveel geld gaat er nou naar de universiteiten en hogescholen? **VB**

Alfa’s promoveren trager

‘Vijf jaar na de aanstellingsdatum ligt het percentage promoties bij Geesteswetenschappen lager dan bij de rest van de universiteit’, merkte raadsvoorzitter Jan Sleutels op tijdens de faculteitsraadsvergadering vorige week.

Van de werknemer-promovendi die in 2011 begonnen, was bij Geesteswetenschappen 10 procent vijf jaar later gepromoveerd, tegenover 40 procent op de gehele universiteit. De percentages variëren per jaar: voor de lichting van 2010 was het 29 tegenover 41 procent.

Naar aanleiding van een *NRC*-ar-

tikel over de hoge druk op promovendi en de uitvalcijfers in het algemeen, werden gegevens over Leiden besproken.

De beschikbare informatie kent beperkingen. Zo is er weinig bekend over de redenen van uitval. ‘Er zijn maar weinig promovendi die zeggen: en nú stop ik’, legde Iris van Ooijen van de afdeling Bestuursondersteuning desgevraagd uit.

‘Veel maken hun onderzoek misschien nooit af, maar hebben geen exitgesprek.’

De raadsleden moesten het in elk geval doen met de cijfers over de rendementen. Na verloop van

meer jaren lopen de geesteswetenschappers hun achterstand in. Van de starters uit 2006 is bij Geesteswetenschappen tot nu toe 71 procent klaar, tegenover 75 procent in totaal; uit 2007 71 tegenover 82 en uit 2008 zelfs 84 tegenover 77.

Dat verschil na vijf jaar vindt de raad echter opvallend. Sleutels formuleert direct enkele theorieën.

Bijvoorbeeld: ‘Er is een verschil in kwantitatief en kwalitatief onderzoekswerk. Bovendien is de afbakening van de onderzoeksvragen bij geesteswetenschappen losser. Het zou zomaar kunnen dat de vierjaarsnorm eigenlijk niet bij promotietra-

jecten in de geesteswetenschappen past.’ Of een andere theorie: ‘Misschien zijn we wel te streng. Misschien liggen de eisen en ambities bij Geesteswetenschappen te hoog.’

Decaan Mark Rutgers benadrukt dat er momenteel al acties worden ondernomen tegen de uitval. Bij de cijfers is een lijst maatregelen gevoegd, bijvoorbeeld op het gebied van trainingen en opleidingen voor promovendi, maar ook voor hun begeleiders.

Hierbij ontbreekt volgens Sleutels overigens een belangrijk punt: ‘Aandacht voor burn-outpreventie.’

MVV

‘Als ik zit, kan de wc niet dicht’ ‘Het zit hier echt bomvol’

SP-jongeren verzamelen klachten over huisjesmelkers

Leidse studenten hebben problemen met schimmels op de muren, te hoge huren en slecht sanitair.

DOOR VINCENT BONGERS ‘We hebben haar nog geen naam gegeven’, zegt Lisa de Leeuw (24), de voorzitter van SP-jongerenorganisatie ROOD over de opblaaskoe van meer dan twee meter groot achter het Centraal Station. Het is dinsdagmiddag half een en ROOD trapt in Leiden haar jaarlijkse ‘Huisjesmelker van het Jaar-verkiezing’ af.

‘De koe staat symbool voor het uitmelken van de huurder door een pandjesbaas’, aldus De Leeuw, die in Groningen sociologie studeert.

Voor de neus van de koe staat een melkbus met daarop de tekst: ‘Nominer hier je huisbaas’. Het loopt nog geen storm met nominaties en klachten. ‘Studenten zijn vaak bang om te klagen. Het is moeilijk om je verhaal te vertellen’, zegt Ton Rovers (24, wijsbegeerte) van de Leidse tak van ROOD.

‘Ik heb vorig jaar ook deze actie gedaan’, zegt Thomas van Halm (23, politieke geschiedenis) ook van ROOD. ‘Toen hoorde ik van studenten over een makelaar die bij

een conflict een knokploeg op hen afstuurde. Ik weet niet of dat nog gebeurt, maar hij is nog wel steeds actief als verhuurder.’

De SP'ers spreken studenten aan en langzaam komen er kaartjes in de melkbus. ‘Ik woon in een huis aan de Haarlemmerstraat’, zegt een student die niet met zijn naam in *Mare* wil. ‘Ik huur bij een particuliere huisbaas. De faciliteiten in huis zijn echt

slecht. Als je op de wc-pot ging zitten, kon de deur niet dicht. Toen er een nieuwe douche werd geplaatst, bleek die deur niet dicht te kunnen. Hij leert het nooit.’

De klachten lopen enorm uiteen: van schimmel in kamers die niet verholpen wordt, tot door gerommel van de huisbaas geconfronteerd worden met een torenhoge belastingsschuld. Vrijwel alle studenten

betalen veel te hoge huren.

ROOD is verbaasd dat Leiden de brandbrief over huisjesmelkers van twaalf wethouders aan de minister van Binnenlandse Zaken niet heeft ondertekend. ‘Heel raar’, zegt De Leeuw. ‘Het kamertekort is ook in Leiden een groot probleem.’ ‘Een gemiste kans’, vindt Rovers. ‘Al wachten we nog op de uitleg van de wethouder.’

Brandbrief uit alle studentensteden, behalve Leiden

D66 Leiden vindt het vreemd dat het Leidse college van Burgemeester en Wethouders de brandbrief van twaalf studentensteden over het aanpakken van huisjesmelkers niet heeft ondertekend. De partij wil graag weten waarom de gemeente het initiatief niet steunt.

De brief, gericht aan de minister van Binnenlandse Zaken, is opgesteld door de Amsterdamse wethouder Laurens Ivens (SP) en medeondertekend door elf van zijn collega's die in hun gemeente verantwoordelijk zijn voor wonen. De krabbel van de Leidse wethouder Paul Laudy (VVD) ontbreekt echter.

De studentensteden hebben meer wapen nodig om pandjesbazen effectief aan te pakken, schrijven de wethouders. De twaalf gemeenten willen onder andere dat huurcommissies hoge boetes kunnen opleggen aan ‘vastgoedcowboys’.

D66 heeft schriftelijke vragen gesteld aan Laudy over de brief. ‘Is het college verzocht om deze brief mede te ondertekenen?’, wil de partij weten. En ‘zo ja, kan het college aangeven waarom Leiden deze brief niet heeft medeondertekend?’

‘Meent het college dat de problematiek van huisjesmelkers in Leiden niet

bestaat, hoewel de cijfers uit verschillende onderzoeken op iets anders lijken te wijzen?’, gaat de fractie verder. ‘Meent het college dat de problematiek met te hoge huren voor studentenwoningen, die vaak te herleiden zijn tot huisjesmelkers, in Leiden in vergelijking met de andere studentensteden minder speelt, hoewel de cijfers op iets anders wijzen?’

De partij wil ook weten of en hoeveel klachten de gemeente krijgt over huisjesmelkers. En hoeveel van die pandjesbazen zijn er eigenlijk? Laudy zal binnen enkele weken antwoord geven. VB

Er komen steeds meer scholieren naar de rechtenbibliotheek, aldus de studenten in de faculteitsraad. Het plaatsen van toegangspoorstjes komt steeds dichterbij.

‘Gedurende de eindexamenperiode zitten er heel veel scholieren in de bieb’, zei Sophie Schoordijk van studentenpartij ONS tijdens de faculteitsraad vorige week. ‘Dit jaar trokken er voor het eerst ook in oktober ontzettend veel scholieren naar Rechten. Het was echt bomvol. Als ik om me heen keek zag ik alleen maar scholieren.’

Wat gaat het faculteitsbestuur doen tegen de stroom buitenstaanders?

Poorstjes die je kunt openen met een LU-card zijn een mogelijkheid, maar dat is wel een laatste redmiddel’, antwoordde Dennis Hoitink, van het faculteitsbestuur.

Hij wil dan ook nog even afwachten. ‘Er loopt een pilot. Tijdens tentamenperiodes zijn bij alle faculteiten zoveel mogelijk zalen geopend waar studenten kunnen studeren. Ik ben heel benieuwd of studenten er daadwerkelijk gaan studeren. Ik verwacht dat dat aantal beperkt gaat zijn. Studenten trekken toch vooral naar de KOG-bieb en de UB’, stelde Hoitink.

Het is trouwens niet dat je met poortjes scholieren tegenhoudt. ‘Zij kunnen ook een LU-card kopen.’ VB

Koreaanse kungfu-specialist Bok Kyu Choi in actie in Leidschendam. Afgelopen weekend werden daar demonstraties en seminars gehouden door het Koreaanse Sibpalki-demonstratieteam. Choi heeft een Ph.D in martial arts studies en is directeur van het Korean Institute for Martial Arts (KIMA). Afgelopen donderdag gaf hij een lezing op de Universiteit Leiden over het traditionele Koreaanse martial arts-handboek Muyedobotongji. Foto Taco van der Eb

Zelf declareren, lukt dat?

Universiteiten en hogescholen moeten zelf regels opstellen over hun declaratiekosten. Maar kunnen ze dat wel?

In 2015 onderzocht *RTL Nieuws* declaraties van universiteiten. In Utrecht bleken die zo hoog, dat toenmalig onderwijsminister Bussemaker de Onderwijsinspectie erop zette. Conclusie: de UU had in sommige gevallen ‘ondoelmatig en onvoldoende sober’ gedeclareerd. Voorbeelden: 13,5 duizend euro voor mobiel internet en twaalfduizend voor taxikosten voor een bestuurder met een leaseauto.

Bussemaker drong bij de bestuurders aan op hun ‘moreel kompas’. De wetgeving wilde ze nog niet aanpassen, dat noemde ze een ‘uiterste maatregel’.

Onwenselijk, vindt de SP-fractie. ‘De instellingen moeten nu gaan werken aan definities en voorschriften’, staat in het verslag van een schriftelijk overleg tussen de fracties en het ministerie. ‘Met andere woorden: de bestuurders die dit declaratiegedrag

vertonen, gaan zelf regels daarvoor opstellen. Hoe gaat de minister er voor zorgen dat zij wel een moreel kompas ontwikkelen?’

Onderwijsminister Ingrid van Engelshoven wil, net als haar voorganger, wachten tot de universiteiten en hogescholen zelf met een regeling komen. ‘Het is van doorslaggevend belang dat bestuurders zelf de normen verinnerlijken. Daarom vind ik dat de instellingen in het hoger onderwijs eerst zelf aan zet zijn.’

De VSNU en de Vereniging Hogescholen kwamen in 2016 met een ‘handreiking’ over de hoogte van de declaraties, waarbij de Rijksregelingen, oftewel de regelingen die de overheid hanteert, als uitgangspunt werden genomen. De resultaten van deze handreiking worden in 2018 onderzocht. De raden van toezicht van de universiteiten werken verder aan een uniforme regeling over de hoogte van declaraties, schrijft Van Engelshoven. ‘Dat vind ik een goede stap.’ Net als Bussemaker ziet ze een wettelijke regeling als een ‘uiterst middel.’ AK

Slordigheid veroorzaakt spookcitaten

De Leidse emeritus hoogleraar multi-variate analyse Pieter Kroonenberg stuitte op een niet-bestaand wetenschappelijk artikel dat honderden keren is geciteerd. Hij zocht met een collega uit hoe dat mogelijk is.

Hoe kwam u dit op het spoor?

‘Ik kwam in een handleiding voor het opmaken van referenties in tijdschriften van uitgeverij Elsevier een referentie tegen waarvan ik dacht: ‘Hé, wat is dat nou?’ Het had de titel *The Art of Scientific Writing* en een van de auteurs was J. van der Geer.

‘Ik kende de in 2008 overleden professor John van de Geer goed. Hij was hoogleraar datatheorie in Leiden en schreef uiteraard arti-

kelen, maar naar mijn weten niet over dit onderwerp. Dit was een onvermoede kant van hem, en daar wilde ik meer over weten. Toen ik het wilde lezen, ging alles kapot. De auteursnaam klopte niet helemaal. Er stond J. van der Geer, terwijl het Van de Geer moet zijn. Verder bleek de tweede auteur helemaal niet te bestaan. Bestond het stuk zelf eigenlijk wel? Toen heb ik Elsevier gemaaid.’

Wat was hun reactie?

‘Zij legden uit dat het een sjabloon is. Een aanwijzing voor auteurs: op deze wijze worden noteer je referenties in de Elsevierstijl. Het was zeker geen poging om een niet bestaand artikel te promoten.’

Toch wordt het artikel vaak geciteerd.

‘Klopt. Er zijn 400 verwijzingen op *Web of Science* en iets van 700 op *Google Scholar*.’

Hoe is dat mogelijk?

‘Dat wilde ik ook wel weten. Ik heb contact opgenomen met de Nederlandse professor Anne-Wil Harzing van Middlesex University. Zij doet onder meer onderzoek naar het publiceren van artikelen. Zij heeft uitgezocht hoe dat toch kon gebeuren.’

Wat bleek?

‘Juist omdat het een sjabloon is, gaat het fout. Auteurs laten de spookreferentie staan in hun literatuurlijst; dan kunnen ze elke keer kijken hoe

het ook alweer moet.

‘Het moet uiteindelijk weer van de lijst af, maar niet iedereen heeft in de gaten dat de referentie er nog in staat. Het artikel lift dan per ongeluk mee.’

Hoe gaat dat in zijn werk?

‘Een wetenschapper houdt een praatje op een congres. Een versie van dat verhaaltje kan deel worden van het congresverslag dat wordt gepubliceerd. Redacteuren zamelen die verhalen in, en kijken er verder niet naar.’

‘Er is ook lang niet altijd sprake van *peer review*. De literatuurlijsten zijn dan ook niet altijd in orde. Zo kan het niet-bestaande voorbeeldartikel per ongeluk blijven staan.’

Is er sprake van fraude?

‘Nee, het is slordigheid en onzorgvuldigheid van de auteurs. Maar dat is wel van groot belang. Want als de literatuurlijst niet klopt, kun je een artikel dan nog wel vertrouwen? Je moet zorgvuldig zijn, anders zaai je twijfel over de inhoud van het artikel zelf. Dat een niet-bestaand artikel zo vaak wordt geciteerd, werpt een soort smet op het hele idee van citaties. Onze analyse is dan ook een waarschuwing voor bestuurders die mogelijk denken: ‘die persoon is zo ontzettend vaak geciteerd, die moeten we wel aannemen.’ Zo’n lijst kan bedrieglijk zijn.’ VB

> Het artikel staat op <http://bit.ly/ziPwMib> (of www.mareonline.nl)

Achtergrond

Dit was D-Day avant la lettre

Hans Mol bij het monument op De Rode Klif. Foto Hoge Noorden/Jacob van Essen

> Vervolg van de voorpagina

De Saksen moesten nadenken over een andere tactiek. Ze wilden de Friezen namelijk niet treffen op het lastige terrein rondom de klif.

Mol wijst naar de modder op het verregende veld. 'Ze waren bang om in de drats terecht te komen.'

Met behulp van een Friese wapenknecht werd een strategie bedacht om met droge voeten de vijand tegemoet te kunnen treden.

Mol draait zich op de heuvel om, en wijst stap voor stap aan hoe de Saksen onder begeleiding van een collaborateur met een boog om de Friezen trokken. 'Ze zijn daar naar beneden gegaan, omgelopen, brug-

getje over bij de laatste windmolen, de bult op en daar rechts afgeslagen.'

Zo kwamen ze uit bij Warns. Tegelijkertijd werden er verderop drie schepen uitgeladen, met daarin haakbussen en kanonnen. De Saksen openden het vuur op het ongelukkige dorpje, om zodoende de Friezen uit te dagen tot een 'wanodelijke jacht'.

Die list werkte wel. Een ooggetuige beschrijft hoe een deel van de Friezen bleef staan, terwijl de andere groep 'verstrooijt int velt hijr en daer lopende' de vijand bestormde.

'Ze hadden moeten wachten op de jongens uit Leeuwarden', aldus de historicus. 'Die Leeuwarders wisten hoe je de orde moest herstellen.

Saksen slechts drie (die tijdens de achtervolging te water raakten en en verdronken.)

Maar hoe komt het dan dat de Friezen uitgerekend hun onafhankelijkheid herdenken op de plek waar ze die verloren?

Dat is ironisch, geeft Mol toe. 'Warns werd vroeger gezien als de plek waar de Friese vrijheid is veroverd in 1345. Maar die slag vond plaats bij Staveren, zo'n drie kilometer verderop op een plek die inmiddels door het IJsselmeer is overspoeld. Hier gebeurde toen helemaal niets.'

De verwarring is ontstaan door de historicus Waller Zeper, in het begin van de 20e eeuw. 'Wel een goede historicus overigens, maar hij heeft zich verrekend', verdedigt Mol zijn vakgenoot.

'Het is lastig om het allemaal terug te draaien in de geschiedenisboeken', verklaart Mol. Laat staan om de zware kei te verplaatsen. 'De meeste Friezen weten vandaag de dag overigens ook wel dat het niet op deze plek was.'

De veldslag van 1345 was een soort

'D-Day avant la lettre - maar dan niet goed gecoördineerd.'

Willem IV, graaf van Holland en Henegouwen, maakte een landing om het opstandige Friesland eronder te krijgen, maar maakte dezelfde fout als de Friezen in 1498, door niet te wachten op versterking. Hij stormde 'zonder behoorlijke orde en zonder te wachten op de ontscheeping der anderen, woedend op de Friezen los'; vertelt een volksleesboek uit 1845.

Hoewel de volkslegers later de ene na de andere slag verloren, wisten ze de te winnen. 'Een prestatie van formaat', vindt Mol. De zege zorgde ervoor dat Friesland ruim honderdvijftig jaar haar onafhankelijkheid wist te behouden, die even ten oosten van de Rode Klif dus ten einde kwam.

DOOR MELLE PETERS

Hans Mol, *De Friese volkslegers tussen 1480 en 1560, met een editie van de Monsterlijsten van Friesland (1552) en Ameland (1558)*. Uitgeverij Verloren, 365 pgs. €35

Agressie is van alle tijden

'Ik ben geïnteresseerd in macht', zegt Hans Mol, die zelf van oorsprong Zeeuw is. 'Friesland is daar heel bijzonder in, omdat het laat zien hoe een maatschappij zichzelf in stand houdt, zonder feodaal systeem. Jezelf verdedigen is in het feodalisme overgelaten aan ridders op paarden. Maar in Friesland hing dat met name af van de mannen en vrouwen zelf.'

Hoewel zijn boek over Friesland gaat, beschrijft hij ook een universeel patroon. 'Waar de professionals het laten afweten, moet iedereen zichzelf redden. Tijdens het beleg van Leiden stonden de burgers ook gewoon met hun pieken op de wallen.'

Aan de hand van zogeheten monsterlijsten (met daarop alle mannen en hun wapens) uit 1552, heeft hij de opzet, organisatie en inzet van de Friese volkmilities geanalyseerd. Weerbare mannen waren het, agressieve jongeren van 18 tot 25 jaar 'die adrenaline zoeken en zich erin laten luizen voor een bepaald ideaal.'

Die agressiviteit zie je nog steeds terug, meent de historicus. 'Je denkt dat we het beheersen, of aan banden kunnen leggen; maar ook in de moderne legers bestaan er nog steeds voorschriften over hoe je van man tot man vecht.'

Academische Agenda

Prof.dr. N. Doelman zal op vrijdag 24 november een oratie houden bij benoeming tot bijzonder hoogleraar namens de Stichting Jan Hendrik Oort Fonds bij de faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen met als leeropdracht Control for Astronomy Instruments. De titel van de oratie is 'Regelen van Resolutie'.

Prof.dr. M.J. Schwegman zal op maandag 27 november een oratie houden bij benoeming tot Cleveringa-hoogleraar 2017-2018 bij de faculteit Geesteswetenschappen. De titel van de oratie is 'Cleveringa en Meijers. Een weerbarstige geschiedenis van getuigen en overleven'.

Mw. V.M. Morelli hoopt op dinsdag 28 november om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Cardiometabolic risk factors and venous thrombosis'. Promotoren zijn Prof.dr. F.R. Rosendaal en Prof.dr. S.C. Cannegieter.

Mw. J. Bezem hoopt op dinsdag 28 november om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Exploring the potential of triage and task-shifting in Preventive Child Health care'. Promotoren zijn Prof.dr. M.E. Numans en Prof.dr. S.E. Buitendijk (Imperial College London).

Mw. M.C. Segers hoopt op dinsdag 28 november om 12.30 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Galaxy formation traced by heavy element pollution'. Promotor is Prof.dr. J. Schaye.

Dhr. D. Oudshoorn hoopt op dinsdag 28 november om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Wrapping up: nidovirus membrane structures and innate immunity'. Promotor is Prof.dr. E.J. Snijder.

Dhr. A.B.M. Rietveld hoopt op dinsdag 28 november om 15.00 uur te promoveren tot doctor in

de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Performing Arts Medicine with a focus on Relevé in Dancers'. Promotor is Prof.dr. R.G.H.H. Nelissen.

Dhr. N. Daito hoopt op dinsdag 28 november om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Sugar Trade in the Eighteenth-century Persian Gulf'. Promotoren zijn Prof.dr. J.J.L. Gommans en Prof.dr. C.A. Antunes.

Dhr. S.C. van Dijkman hoopt op woensdag 29 november om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Personalised pharmacotherapy in paediatric epilepsy: the path to rational drug and dose selection'. Promotoren zijn Prof.dr. M. Danhof en Prof.dr. O.E. Della Pasqua (University College London).

Mw. Y. Bagci hoopt op woensdag 29 november om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Archeologie. De titel van het proefschrift is 'Coloured Ceramics of the Caliphs: A New Look at the Abbasid Pottery Finds of from the Old Gözlükule Excavations at Tarsus'. Promotoren zijn Prof.dr. F.C.W.J. Theuvs en Prof.dr. P.M.M.G. Akkermans.

Dhr. K. Zhu hoopt op woensdag 29 november om 12.30 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'A time-space translation mechanism for patterning the vertebrate anteroposterior axis'. Promotor is Prof.dr. H.P. Spink.

Dhr. R.H.M. Wijdeven hoopt op woensdag 29 november om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Novel regulators of endosome biology'. Promotoren zijn Prof.dr. J.J.C. Neeffjes en Prof.dr. H.S. Overkleef.

Mw. L.A.D. Busweiler hoopt op woensdag 29 november om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift

Met trommelaars en pijpers, *bambam*, met z'n allen vooruit en weer terug. Nu vlogen ze erop af volgens de oude Friese manier van vechten: overrompel je tegenstander. Maar als die zich stijf in het gelid houdt, met pieken vooruit en hagelgeschut, wordt het een beetje lastig.'

De overlevering vertelt hoe de Friezen hun harnas uittrokken, en in blinde paniek wegreunden over de smalle dijkweg.

'Ze zijn hier met de staart tussen de benen vertrokken', concludeert Mol. Ook al kwam het dan niet tot een confrontatie, de slag bij de Rode Klif was voor de Friezen uitgelopen op een fiasco. Ze hadden zo'n 150 doden te betreuren, en de

is 'Evaluating Quality of Care and Setting Future Goals in Oesophagogastric Cancer Treatment'. Promotor is Prof.dr. R.A.E.M. Tollenaar.

Mw. M. Datema hoopt op woensdag 29 november om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Peripheral Nerve Damage'. Promotoren zijn Prof.dr. J.G. van Dijk en Prof.dr. M.J.A. Malessy.

Dhr. S. Al Daghistani hoopt op woensdag 29 november om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Epistemological Inquiry into Islam's Moral Economic Teachings, Legal Discourse, and Islamization Process'. Promotoren zijn Prof.dr. M.S. Berger, Prof.dr. M. Schöller (WWU Münster) en Prof.dr. W.B. Hallaq (Columbia University).

Mw. L. Gietelink hoopt op donderdag 30 november om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Value of outcomes research in colorectal cancer care'. Promotor is Prof.dr. R.A.E.M. Tollenaar.

Mw. S. Moghadasi hoopt op donderdag 30 november om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Hereditary breast cancer and the clinical significance of variants in the BRCA1 and BRCA2 genes'. Promotoren zijn Prof.dr. C.J. Asperen en Prof.dr. P. Devilee.

Mw. M. Marchesi hoopt op donderdag 30 november om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Forever Young'. Promotoren zijn Prof. dr. C.J.M. Zijlmans en Prof.dr. P.J. Laurenson (Univ. Maastricht).

Mw. C. Caram Deelder hoopt op donderdag 30 november om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'The bright and the dark side of blood transfusion'. Promotor is Prof.dr. F.R. Rosendaal.

HUIZINGA-LEZING

Op vrijdag 8 december a.s. houdt Antoine Bodar, priester en kunsthistoricus, de zesenvertigste Huizinga-lezing, getiteld:

'Leven alsof God bestaat.'

We leven alsof God niet bestaat. Maar waarom zouden we niet leven alsof God wel bestaat? Aan de hand van Huizinga en andere denkers wordt ervoor gepleit de metafysische dimensie van de maatschappij te heroverwegen en godsdienst royaal ruimte terug te geven in de openbaarheid en dus ook in de media.

De lezing wordt jaarlijks georganiseerd door de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit Leiden, de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde en Elsevier. Zij hebben de naam Huizinga aan de lezingenreeks verbonden als eerbetoon aan de historicus en cultuurfilosoof Johan Huizinga die leefde van 7 december 1872 tot 1 februari 1945.

Aanvang 20.00 uur, in de Pieterskerk te Leiden. Na afloop commentaar op de lezing door filosoof Herman Philipse.

Toegangskarten (vanaf € 12,50, inclusief boekje met de lezing en consumptie) zijn verkrijgbaar via <https://leideschouwburg-stadsgehoorzaal.nl/voorstelling/46ste-huizingalezing>

Eet jezelf slim

En probeer dat ook slimmer te doen

Het publiekssymposium 'Eet (je) slim' van het Leiden Institute for Brain and Cognition gaat over de complexe relatie tussen voedsel en je brein. Mare pikte er als voorproefje drie sprekers uit.

Word je socialer van sojabonen?

Psychologe Laura Steenbergen is de organisator van het symposium. Zij onderzoekt de effecten van bepaalde aminozuren op het functioneren.

Uw publicaties richten zich op twee stoffen: de aminozuren tryptofaan en tyrosine. Wat is daarmee?

'Ze werken allebei als bouwsteen voor zogeheten neurotransmitters: signaalstoffen in de hersenen. Tyrosine wordt in het lichaam omgezet tot dopamine, wat onder meer belangrijk is bij complexe cognitieve taken, en het sturen van aandacht. Je kunt dan bijvoorbeeld denken aan het onthouden van een telefoonnummer. Als je veel van zulke taken uitvoert, raakt je dopamine op, wat mede verklaart waarom mensen niet zo goed zijn in het onthouden van acht nieuwe telefoonnummers tegelijk. Tyrosine vult de dopamine-spiegel weer aan.

'Als wij mensen een opdracht geven waarbij ze tussen verschillende taken moeten wisselen, dan scoort de groep die tyrosine kreeg daar gemiddeld beter op dan de controle, maar alleen als ze veel omschakelingstijd hebben. In andere studies zien we een positief effect op het werkgeheugen.'

En tryptofaan?

'Dat is een aminozuur dat veel voorkomt in peulvruchten, zaden, kaas en vlees. Het is een bouwstof voor de neurotransmitter serotonine. Dat heeft heel veel functies in het lichaam, en speelt onder meer een rol in sociaal gedrag. Als we proefpersonen spelletjes laten spelen waarin ze elkaar geld toe moeten vertrouwen, doen de mensen die tryptofaan kregen dat eerder. Ook geven ze na afloop een groter gedeelte van het geld dat ze voor hun deelname kregen aan het goede doel.'

Psychologen doen dit soort onderzoek bij studenten. Die staan niet bepaald bekend om hun supergezonde eetpatronen. Hoe weet u of u niet stiekem de gevolgen van een nutriëntentekort meet?

'Ik denk dat dat wel meevalt, want we screenen onze deelnemers zorgvuldig. Ze mogen niet te dik of te dun zijn, niet meer dan 18 glazen alcohol per week drinken – alleen al daarop valt een groot deel af – geen medicijnen gebruiken, geen ziektebeeld hebben, enzovoort. Dit zijn misschien ook geen gemiddelde studenten. En het is ook niet zo dat de placebogroep niks van de testjes bakt.'

Geen wonder dat zulke studies vaak maar weinig proefpersonen hebben, meestal een stuk of veertig. Dat komt de betrouwbaarheid van de resultaten niet ten goede.

'Klopt, maar zulke studies zijn er ook om een eerste idee te testen, en te helpen bepalen welke kant je op moet. We zijn nu zelf bezig om een groter onderzoek op te zetten, waarin we ook iemands genetische achtergrond meenemen. Bij de een is het enzym dat tyrosine omzet in neurotransmitters actiever dan bij de ander, dus dat effect van tyrosine is niet bij iedereen even groot. Maar zelfs als ik een studie doe bij zesduizend man en iets werkt bij 95 procent daarvan, zegt dat nog niet zoveel over de vraag of het ook werkt voor jou.'

Mensen eten in de regel geen pure aminozuurpoeders. Ze eten bijvoorbeeld tyrosine-rijke producten als zalm. Maar daarin zitten dan ook weer allerlei andere stoffen die juist een tegenovergesteld effect kunnen hebben. Vlakt dat elkaar dan niet uit?

'Waarschijnlijk wel. De vraag is of dat erg is.'

Nou?

'Dat weten we niet. Het effect zal waarschijnlijk minder zijn. Maar vette vis is sowieso gezond om te eten, ook als het niet direct je score op een testje beïnvloedt.'

Ben u zelf anders gaan eten door uw onderzoek?

'Ja. De algemene conclusie van onze studies is dat aminozuren de manier waarop we de wereld waarnemen en daarop reageren beïnvloeden. Die aminozuren kun je in de vorm van supplementen innemen – met respect voor de maximale dagelijkse hoeveelheid, uiteraard. Dat doe ik zelf niet; als je gevarieerd eet, zou je er genoeg van binnen moeten krijgen. Maar niet iedereen doet dat: ik hield praatjes over hoe mijn onderzoek liet zien dat je een gevarieerd eetpatroon, met zoveel mogelijk verschillende voedingsstoffen moet hebben, maar ik woog 115 kilo, 45 meer dan nu. Toen heb ik besloten om mijn eigen advies ook in de praktijk te brengen: een gezonde geest moet echt gepaard gaan met een gezond lichaam.'

Met je kop erbij kan je minder op

Psychologe Lotte van Dillen zal spreken over de rol van aandacht en verwachtingen op eetgedrag en smaak. 'Hoe harder chips kraken, hoe beter ze smaken.'

In 2004 deden Massimiliano Zampini van de universiteit van Trento, en Charles Spence uit Oxford een experiment dat wereldberoemd zou worden. Ze zetten hun proefpersonen in een geluidsdichte kamer, en lieten ze chips eten met een koptelefoon op. Met de koptelefoon kon het gekraak – de onderzoekers kozen Pringles, omdat die allemaal precies hetzelfde zijn – gedempt of juist versterkt worden. Conclusie: hoe meer herrie je chips maken, hoe krokanter en verser je ze vindt smaken. 'Je zintuigen spelen een grote rol bij je perceptie van smaak, en aandacht is daarbij de grote poortwachter', vertelt psychologe Lotte van Dillen. Ook verwachtingen spelen een rol, en die zijn deels cultureel bepaald. Zo is het veel makkelijker om een smaakstof – bijvoorbeeld chemische fop-aardbei – te herkennen als de kleur van je snoepje of drankje daarbij past.

Nog eentje: ratten die gewend zijn aan water met een hoge concentratie suiker, vinden water met minder suiker erin minder lekker dan ratten die juist gewend zijn aan minder zoet drinken. Zij worden dus echt een zoetekauw van zoet eten. De rol van zulke verwachtingen is nog sterker als je je aandacht er niet bij hebt, vermoedt Van Dillen. Haar eigen onderzoek gaat over aandacht en eten. Proefpersonen eten meer crackertjes met zoute boter of doen meer siroop in hun limonade, als ze een lang getal moeten onthouden. Maar als je vraagt hoe zoet ze hun eigen drankje vinden, geven ze hetzelfde cijfer als de controlegroep die een makkelijker getal kreeg, en maar half zoveel siroop gebruikte.

'Je eet meer als je je aandacht er niet bij hebt', vat Van Dillen het samen. 'Onze resultaten suggereren dat je streeft naar een bepaalde mate van plezier, en zolang je die niet beleefd hebt, eet je door.' In een nog-niet gepubliceerde studie met fMRI-scans zag Van Dillen dat het beloningseffect in de hersenen van afgeleide proefpersonen die iets zoets te proeven kregen, ook meetbaar minder sterk was. 'Er lijkt iets vergelijkbaars te spelen als bij verslaafden: je beleeft minder plezier, maar je hebt meer nodig. Dat is bij onze afgeleide proefpersonen ook zo: ze geven vaker aan dat ze een zoeter drankje willen.'

Van Dillens advies voor mensen die gezonder willen eten is dus simpel: eet niet terwijl je iets anders aan het doen bent. Concentreer je op de smaak, geuren en het geluid van je eten, zodat je maximaal plezier beleeft aan elke hap. 'Wat ook kan helpen, is dat je met je verwachtingen aan de slag gaat. Omdat we vaak zulke ingesleten patronen hebben, zou je die moeten doorbreken. Zorg dat er verschillend smaken- dingen op je bord liggen, eet niet steeds hetzelfde maar probeer juist nieuwe dingen. Dan heb je minder verwachtingen die van invloed zijn op wat je proeft.'

Gezonder menu voor beter brein

Wetenschapsjournaliste Niki Korteweg schreef het boek *Een beter brein*, en spreekt over welke voeding je aan zo'n beter brein kan helpen.

'Onderzoek naar voeding is een mijnenveld. Van huis uit ben ik moleculair bioloog; in dat vakgebied zijn moleculen er gewoon wel of niet. Voedingswetenschap is een ander verhaal, waarin het moeilijk is om keiharde conclusies te trekken. Tijdens het schrijven van mijn boek heb ik echter wel degelijk dingen gevonden waarvan het aannemelijk is dat ze een positief effect hebben op je denkvermogen.'

'Om te beginnen lijken bepaalde voedingsstoffen het risico op cognitieve achteruitgang en dementie te verkleinen. Foliumzuur bijvoorbeeld, veel aanwezig in groene bladgroente en volkorenproducten. Bij grote bevolkingsonderzoeken zie je daarnaast dat mensen met dementie minder hoge concentraties omega-3 vetzuren in hun bloed hebben. Die zitten met name in vette vis. Bij proefdieren zie je dat diezelfde vetzuren een beschermend effect op het zenuwstelsel hebben, en gunstig zijn voor het herstel van zenuwcellen. Dat is ook niet zo gek, want de wanden van zenuwcellen zijn van vetzuren gemaakt. Die bouwstoffen hebben je hersens dus hard nodig.'

'Bij hevige, langdurige stress trekken de uitlopers van je zenuwcellen zich terug. Ik heb zelf last gehad van een flinke burn-out, en was op zoek naar dingen waarmee ik mijn haperende geheugen en mijn slechte concentratie weer op orde kon krijgen. Door mijn zoektocht ben ik beter gaan opletten op wat ik eet. Vette vis, dus, een of twee keer per week. Ik eet zelf geen vlees en ik dronk geen melk, maar vitamine B12 zit alleen in dierlijk eiwit en dat is ook belangrijk voor een goede hersenfunctie. Bovendien, een ritalin-onderzoeker die ik interviewde, vertelde dat hij erop lette dat er genoeg voorlopers van serotonine en dopamine in zijn voeding zitten (zie artikel hiernaast, red.). Ook die halen we uit eiwitten, zowel uit dierlijke als plantaardige, zoals sojabonen en peulvruchten. Ik zorg nu dat ik daarvan toch elke dag genoeg binnenkrijg, net als genoeg groente en fruit. Die hele combinatie vind je terug in het Mediterrane eetpatroon, en daarvan is duidelijk dat het je cognitieve vermogens ondersteunt. Gezonder eten is een van de dingen die hebben bijgedragen aan mijn herstel.'

'Maar ook als je gewoon goed wilt kunnen studeren voor je tentamens, zijn er dingen die je kunt doen. Ritalin zou ik niet aanraden, overigens. Het werkt lang niet bij iedereen. Mij gaf 't het gevoel dat ik enorm goed bezig was, maar toen ik de dag erna mijn werk bekeek, bleek het heel slordig te zijn. Wat wel werkt: koffie, of andere bronnen van cafeïne. Dat heeft echt een concentratieverhogend effect. Suiker ligt recent nogal onder vuur, maar glucose is wel de enige brandstof van je brein. Er zijn onderzoeken waaruit blijkt dat mensen die een suikerdrankje drinken beter woordjes leren, al kun je die suikers beter uit fruit of gedroogd fruit halen.'

'De laatste jaren lijkt het wel een trend om helemaal vegan te gaan, of om volledig koolhydraatvrij te gaan eten. Voor de opname van aminozuren in je hersenen is suiker nodig, dus dat gaat lastiger als je helemaal geen koolhydraten eet. En eet je vegan, zorg dan dat je genoeg eiwitten binnenkrijgt en gebruik een vitamine B12 supplement. Lukraak dingen schrappen zonder goede vervanging is geen goed idee.'

DOOR BART BRAUN

Publiekssymposium Eet (je) slim! (Uitverkocht)
24 november 9:00
Stadsgehoorzaal Leiden

Achtergrond

Nu kent iemand mijn geheim

Slachtoffer van seksueel geweld maakt documentaire *Rouw Vlees*

De Katwijkse Geertje 'Peer' Brinkmann werd van kinds af aan meerdere keren slachtoffer van seksueel geweld. Nu wil ze haar verhaal kwijt in een documentaire. 'Fucking heftig, maar ik moet het tot in detail verwoorden.'

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN Het laatste incident was anderhalf jaar geleden. Toen werd Geertje 'Peer' Brinkmann aangerand, op Leiden Centraal. 'Ik spotte al iemand in mijn ooghoek, en mijn maag kromp ineen. Ik dacht meteen: foute boel. Eerst kwam hij op het station naar me toe. Bij het instappen, in de menigte, begon hij mij te betasten. Dat ging door in de trein. Ik bevroor. Ik dacht: sla hem! Maar mijn lichaam reageerde niet. Daardoor bleef het voor de buitenwereld onopgemerkt.'

'Dit was een geroutineerde aandrander. Vergelijkbaar met een leeuw, die de kudde afspeurt naar de manke buffel. De politie bevestigde ook: dat is hun werkwijze. Ik heb voelsprietten voor gevaar, zij hebben voelsprietten voor zwakte.

En ik ben kwetsbaar. Het is geen zichtbare wond, zoals een gebroken arm. Maar wel een open wond in jezelf.'

Peer, nu 36, werd in haar leven meerdere keren aangerand en verkracht.

Het incident in de trein was een keerpunt. 'Ik dacht, nu is het genoeg. Ik heb aangifte gedaan en mij toen voor het eerst in dertig jaar uitgesproken.'

Eerst volgde ze intensieve therapie sessies en nu wil ze, samen met regisseur Annigje Peters, met de documentaire *Rouw Vlees* de effecten van seksueel misbruik bespreekbaar maken. Voor de productie van de film is een crowdfundingactie opgezet, die tot 27 november loopt.

In de documentaire worden opnames uit therapie sessies gebruikt, waarin ze haar ervaringen herbeleefd. Die fragmenten worden afgewisseld met dans en inhoudelijk door haar toegelicht. Ze studeerde aan de dansacademie in Tilburg, en maakte eerder een dansvoorstelling 'over vrolijk zijn aan de buitenkant, en de verrotting daaronder. Niet iedereen ziet het, maar de mensen die goed kijken wel. Dat is in het echte leven ook zo.'

'Ik wil benoemen wat er is gebeurd. Dit is mijn verhaal, maar er zijn anderen die met soortgelijke verhalen rondlopen. Vrijwel niemand uit het rauw, of in detail. Het is echt fucking heftig, en de enige manier om het te verwerken is door het te verwoorden, tot in detail.'

Haar eerste verkrachting was op haar zesde. Tijdens een kampeertocht met haar ouders werd ze overvallen door een onbekende man in het bos, vlakbij de camping. Daarna ging ze 'uit', vertelt ze. 'Het doet zo godsgrouwelijk veel pijn, en ik vond het zo akeelig, zo vies. Ik verbrak al het contact met mezelf. Dissociëren, in therapietermen.'

Op haar elfde werd ze opnieuw verkracht, ditmaal door een bekende. 'Dat komt het meest voor. Dat is tergend. Het is "ons geheim", zegt de dader dan. Dan voel je je schuldig als je het vertelt, want jij bent dan degene die het vertrouwen heeft geschonden.'

Haar familie weet pas sinds kort wat haar is overkomen. 'Ze waren verbijsterd. Ik was superopgelucht dat ze niet zeiden dat het mijn eigen schuld was geweest. Ik heb altijd het gevoel gehad

dat ik iets fout heb gedaan.'

Mijn gedrag is door de incidenten beïnvloed. Ik ben een heel vrolijk en positief mens van aard, maar ook supergevoelig en bang om iets verkeerd te doen. Omdat ik mijzelf echt haat, doe ik extreem mijn best om aardig gevonden te worden: compensatiegedrag.

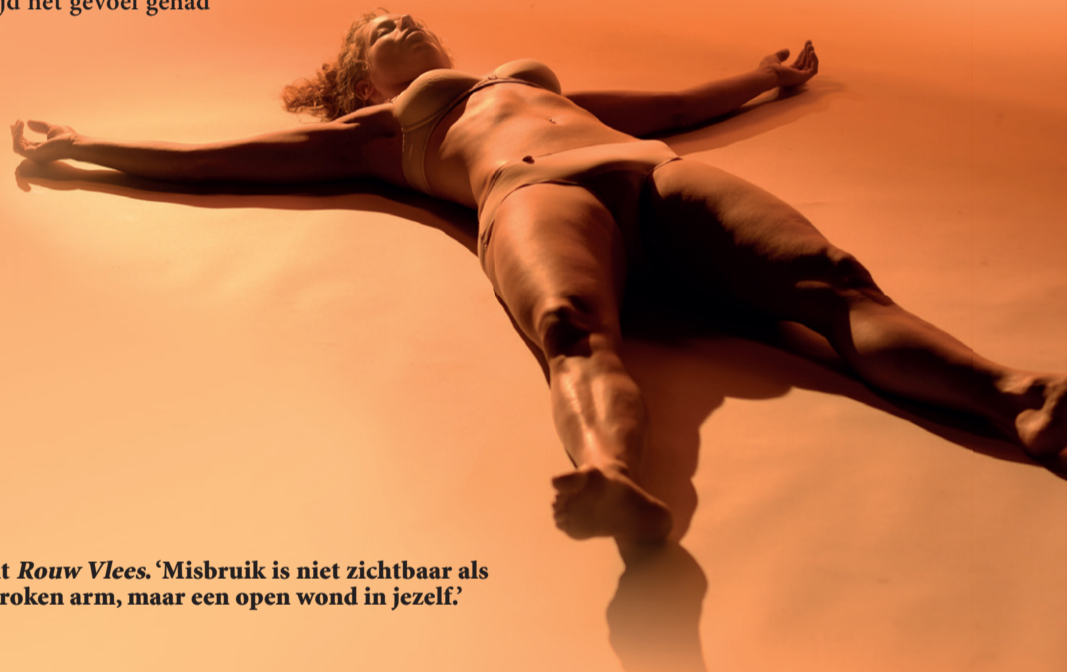
'Als kind kan je het niet benoemen. Tot mijn therapie sessies heb ik het nooit verkrachting genoemd. Dat was te pijnlijk. De psycholoog vroeg: "Besef je wel dat je verkracht bent?" En ik zat daar met grote ogen, en antwoordde: "Nee." Ze vroeg: "Hoe zou je het dan noemen?" Toen viel ik stil. Ik dacht: shoot. Nu weet iemand het. Nu kent iemand mijn geheim.'

Met *progressive mental alignment*, een manier van trau-

maverwerking, herbeleefde ze de incidenten. 'Ik ging vaak met loodzware benen naar de psycholoog. Maar ik dacht ook: als ik het opruim, ben ik het kwijt.'

De therapie heeft niet de incidenten zelf, maar wel de negatieve lading ervan weggenomen, vertelt ze. 'Spiegels zijn nog moeilijk. Mezelf zien is nog steeds walgelijk.' In haar dansstudio heeft ze wel een hele spiegelwand, merkt ze op. 'Maar ik kan heel goed langs mezelf kijken. Dan kijk ik naar mijn leerlingen. Die zeggen altijd: "Jij ziet ook alles".'

> De crowdfunding voor *Rouw Vlees* loopt nog tot 27 november. Doneren kan via cinecrowd.com/en/rouw-vlees

Stills uit *Rouw Vlees*. 'Misbruik is niet zichtbaar als een gebroken arm, maar een open wond in jezelf.'

Opinie

Waar moeten wij wonen?

Zolang de markt op slot zit, word je bijna gedwongen tot Hotel Mama

Het klinkt logisch dat verhuurder DUWO nu ook oud-studenten zonder campuscontract gaat dwingen hun studentenhuis te verlaten. Maar waar kun je als afgestudeerde nog terecht, vraagt **Esther Haak** zich af.

Klaar met je studie? Dan moet je binnen zes maanden nadat je bent uitgeschreven bij de universiteit je woning van DUWO verlaten. Onlangs berichtte *Mare* dat 150 oud-studenten zonder campuscontract die al heel lang in een studentenhuis wonen ook worden gedwongen hun kamer te verlaten ('Geen campuscontract, toch weg', *Mare* 8, 2 november). Logisch natuurlijk: waarom zouden afgestudeerden daar zo lang willen blijven?

Laten we het allereerst eens hebben over de woningmarkt. Die is erg

druk en voor veel afgestudeerden ook vooral erg onbetaalbaar. In de vrije sector moet je minimaal drie of vier keer de huurprijs verdienen en zodra de huur boven de grens van 710,68 euro zit kun je fluiten naar huursubsidie.

Een sociale huurwoning? Zolang je niet al zeven jaar staat ingeschreven, kun je dat vergeten. Niet alleen in de grote steden Amsterdam, Rotterdam en Utrecht is het tekort aan betaalbare woningen gigantisch. Ook in Leiden zijn de wachtlijsten enorm.

Dat zou allemaal geen probleem moeten zijn, want na je studie vind je toch wel een mooie baan en ga je meteen goed verdienen. Toch? Dat was in ieder geval een van de argumenten voor de invoering van het leenstelsel. De realiteit is echter vaak: een flexcontract, starten als zzp'er (en dus nauwelijks mogelijkheden om zelf een woning te

kopen). Andere opties: een onbetaalde werkervaringsplek of stage.

En startersbanen en junior functies dan? Die zijn er absoluut, je moet alleen wel vaak minstens drie jaar relevante werkervaring hebben. Daarvoor is je totale stageduur van zes maanden toch niet genoeg (als je überhaupt al stage hebt gelopen). Na de zoveelste standaardafwijzing waarin staat dat je zeker een goede kandidaat bent maar dat er uit de 178 sollicitaties vier sollicitanten zijn uitgekozen met meer relevante werkervaring wordt zo'n stage toch een stuk aantrekkelijker.

Lager inzetten op een tijdelijke functie op hbo- of mbo-niveau? Dan komt er tenminste geld binnen. Maar omdat men daar ook wel ziet dat je meer in huis hebt, word je afgewezen op te veel ambitie. Met een te weinig uitdagende baan 'ben je dan toch binnen een jaar weer weg'. Kortom: of je hebt

te weinig werkervaring, of je bent te hoog opgeleid.

Je houdt je studentenbijbaan dus nog maar even aan. Daarmee kun je nog wel een kamer huren, of misschien net een sociale huurwoning. Maar daarvoor sta je nog niet lang genoeg op de wachtlijst.

Toch maar die werkervaringsplek dan? Een huis huren voor jezelf zit er natuurlijk niet in, en die studentenkamer, daar moet je na zes maanden toch echt uit. Hopelijk zijn je ouders nog niet kleiner gaan wonen omdat de kinderen al een tijdje de deur uit zijn. Terwijl zij nog moeten doorwerken tot hun 67^e, zitten hun pas afgestudeerde kinderen thuis in 'Hotel Mama' vier sollicitatiebrieven per dag te versturen. Buren lachen besmuikt dat dat toch wel erg fijn is zeker. Zij begrijpen precies dat jij, eind 20, niks liever wilt dan op deze leeftijd bij je ouders wonen. Dat was immers al je

droom toen je ging studeren, toch? Zijn er ook oplossingen?

Natuurlijk zijn die er. Inzetten op startersbanen en meer betaalbare woningen. Stages en werkervaringsplekken zijn voor studenten, niet voor afgestudeerden met een mastertitel. Als 65-plussers van hun welverdiende pensioen mogen gaan genieten, kunnen zij ruimte maken voor afgestudeerden op de arbeidsmarkt. Als de gemeenten ook aan de slag gaan met de bouw van betaalbare woningen, kunnen afgestudeerden weg bij hun ouders en weg uit de studentenkamers om ruimte te maken voor nieuwe studenten.

Dat willen ze zelf ook het liefst, echt waar.

ESTHER HAAK afgestudeerd in de Russian and Eurasian Studies, en volgt nu de master History: Political Culture and National Identities

Hugo de Groot was niet fout

Rechtsgeleerde keurde slavernij wel degelijk af

Hugo Grotius, geschilderd door Michiel Jansz van Mierevelt in 1631, olieverf op paneel. Foto Rijksmuseum

Hugo de Groot zou slavernij hebben 'vergoelikt', betoogden twee Leidse historici onlangs in *Mare*. Maar dat deed Grotius helemaal niet, vindt **Jan Waszink**. Bovendien heeft het weinig zin een geleerde uit de 17e eeuw naar huidige maatstaven te veroordelen.

Het terugprojecteren van morele oordelen uit het heden op het verleden is riskant en kan tot onzinnige veroordelingen en onwetenschappelijke conclusies leiden.

Een fraai voorbeeld hiervan is het standje dat Gert Oostindie en Karwan Fatah-Black uitdelen aan (onder andere) Hugo de Groot (1583-

1645) omdat deze in *Het recht van oorlog en vrede* (*De jure belli ac pacis*) de slavernij zou hebben 'vergoelikt' ('Bolwerk der vrijheid?', *Mare* 9; 9 november).

Deze conclusie getuigt van een gebrek aan zowel accurate informatie als historisch besef.

Want wat zegt De Groot nu eigenlijk? De belangrijkste bespreking van slavernij staat in boek 3, hoofdstuk 7 van *Het recht van oorlog en vrede*, de tekst uit 1625 die we tegenwoordig als zijn hoofdwerk beschouwen.

Het doel van dit boek is te schetsen hoe het (ongeschreven) universele natuurrecht eruit zou zien als je het concreet zou maken. De Groot presenteert deze schets om in het door godsdienstoorlogen verscheurde Europa van zijn tijd een gemeenschap-

pelijke basis voor geordende internationale relaties te leggen, en oorlog te reguleren.

Om dit te kunnen bereiken kiest hij de Klassieke Oudheid als referentiekader: die gold voor heel Europa als cultureel fundament, en was bovendien ver genoeg weg om te voorkomen dat de brede acceptatie van De Groots theorie gehinderd zou worden door recentere conflicten en partijdigheden.

De inhoud van het natuurrecht leidt De Groot af uit de feitelijke regels en gewoontes die, blijkens de klassieke literatuur, in de oudheid voor het verkeer tussen volkeren golden. Zijn uitgangspunt is dat alle mensen vrij geboren worden met dezelfde rechten en plichten in relatie tot elkaar, en in beginsel elkaars bondgenoten

zijn in de strijd tegen dood en onheil (de *magna generis humani societas*, het 'grote bondgenootschap van de menselijke soort').

Als hij het onderwerp slavernij bespreekt, denkt hij dus aan slavernij zoals die in de Oudheid voorkwam: men kon slaaf worden gemaakt door veroordeling wegens een misdaad, door vrijwillig afstand te doen van de vrijheid (bv. door verkoop), of door krijgsgevangenschap.

De Groot heeft het dus niet over de grootschalige, economisch gedreven plundering van bevolkingen in Afrika waar we tegenwoordig bij vroegmoderne slavernij vooral aan denken. Hij stelt in feite slechts vast dat uit de klassieke voorbeelden volgt dat slavernij niet in strijd is met het natuurrecht. Hij kon ook moeilijk anders, gegeven het feit dat slavernij in de oudheid wijdverbreid was.

Deze acceptatie is in een ander verband ook elders in het werk kort te vinden, maar dan wordt alleen vrijwillig aangegane slavernij bedoeld. Ook is het waar dat De Groot enerzijds slaven adviseert hun positie te accepteren; maar tegelijkertijd stelt hij dat wie slaaf is door krijgsgevangenschap en probeert te ontsnappen, weliswaar de wet overtreedt maar geen morele fout begaat.

Belangrijk is echter zijn afsluitende observatie: hierin stelt De Groot dat deze slavernij onder christenen geen plaats heeft en mag hebben. Waar het over zijn eigen tijd gaat, is er dus wel degelijk sprake van afkeuring.

En ja, met de zorgen van nu in gedachten zou je wenssen dat hij dat sterker had gemaakt; maar De Groot leeft niet nu, hij leefde in de 17e eeuw. Ongetwijfeld worden wij over vier eeuwen veroordeeld voor daden en woorden waarvan wij het verwerpelijke niet beseffen, hoezeer wij ons nu ook inspannen om 'goed' te zijn.

Pikant is dat waar De Groot de slavernij dus afkeurt onder christenen, de door Oostindie en Fatah-Black aangehaalde Jacobus Capitein, de voormalige slaaf die zelf predikant werd, concludeerde dat christendom en slavernij wel verenigbaar waren; De Groot gaat dus verder in zijn afkeuring.

Maar hoe dat ook zij, de platte bewering dat De Groot de slavernij vergoelikt is nauwelijks waar te noemen, en in elk geval ongenueanceerd, slecht geïnformeerd en a-historisch.

Heeft De Groots visie dan misschien indirect bijgedragen aan het voortbestaan van slavernij? Aangezien hij op dit punt niet afwijkt van breed gedeelde denkbeelden uit zijn tijd is er geen reden om zo'n effect speciaal op De Groot te projecteren.

Veel belangrijker lijkt het tegenovergestelde effect te zijn, en het stuk in *Mare* verwijst hier direct naar. Het werk van De Groot heeft vanaf de 19e eeuw een sterke invloed uitgeoefend op het streven naar een internationaal rechtssysteem en rechtvaardiger relaties tussen de volkeren.

Het glas-in-lood raam in het Academiegebouw met de afbeelding van De Groot die bij het artikel staat afgebeeld is daar aangebracht in 1950 als monument voor (vooral) de beroemde rede van Cleveringa. Een van de andere afgebeelde personen is de jurist en Grotius-kenner Cornelis van Vollenhoven (1874-1933). Deze had in zijn tijd, daartoe mede geïnspireerd door het werk van De Groot, gepleit voor erkenning van de volwaardigheid van het oorspronkelijke, eigen rechtssysteem van Nederlands-Indië.

In reactie op het geweld en de onderdrukking in de Tweede Wereldoorlog koos de na-oorlogse generatie voor een internationaal rechtssysteem geïnstitutionaliseerd in de VN en voor de dekolonisatie, ontwikkelingen die bepalend zijn geweest voor de huidige kritische opvattingen over kolonialisme en slavernij.

De Groots plaats in dat raam getuigt van de inspirerende kracht die zijn werk precies voor die ontwikkeling heeft gehad.

JAN WASZINK, is docent en onderzoeker bij de faculteit Rechtsgeleerdheid, afdeling Internationaal Publiekrecht

Op 27 november verschijnt van zijn hand *Hugo de Groot in Leiden: een wandeling / Grotius in Leiden: a Walking Tour*. Leiden University. Press, 40 pgs, €7,50

Hopen op dwarsdenkers

In hun boek *Sporen van de Slavernij in Leiden* beschrijven historici Gert Oostindie en Karwan Fatah-Black het koloniale verleden van universiteit, stad en kerk.

'Je had kunnen verwachten dat mensen veel eerder dwars gingen denken, zei Oostindie in *Mare*, vlak voor het boek verscheen. 'Hugo de Groot zei: wij hebben het recht om overal te handelen, de zeeën zijn vrij. Maar hij maakte zich er niet druk om dat die zeeën werden gebruikt om slaven te verhandelen.'

Fatah-Black vulde daarbij aan, wijzend naar het glas-in-loodraam in het Academiegebouw waarop Grotius is afgebeeld: 'Grappig dat hij precies dat werk in handen heeft waarin hij de slavernij vergoelikt. *De jure belli ac pacis*.'

Oostindie: 'Je zou verwachten dat de universiteit - waar Thorbecke doceerde - er iets beter over zou hebben nagedacht. Maar ook Thorbecke keerde zich niet tegen de slavernij. Als liberaal zag hij een slaaf vooral als bezit; en aan bezit mocht je niet komen.'

Maretjes

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerk-**

begeleiding op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord**, 23 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8, waarvan 4 met vergoeding van 5 tot 10 euro. Graag thuis hulp bij leerling groep 6 in Voorhout, woordenschat en redactiesommen, kleine vergoeding. **Voortgezet onderwijs**: *Nederlands, 2mavo-havo. *Nederlands, 2havo. *Begrijpend lezen, kopklas. *Nederlands, 3havo. Nederlandse verslagen maken, hbo, eerste jaar bestuurskunde.

*Nederlands, brugklas mavo-havo. *Nederlands, Engels, 3havo. *Nederlands, 5vwo. *Nederlands, rekenen, brugklas vso. *Nederlands, Engels, brugklas mavo. *Nederlands, Engels, 4havo. *Rekenen, 1MBO administratie. **Leiden-Zuid**, 4 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8. Onderwijswinkel, Driftstraat 77, ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoo-men@owwleiden.nl.

VACATURE: Jazz- en wijncafé De Twee Spiegels gaat zijn **BARTEAM** uitbreiden. We zoeken per direct een nieuwe parttime (ca 15-20 uur) of fulltime **medewerker** m/v. Service gericht, hard willen/kunnen werken, zorgzaam, flexibel, zelfstandig, sociaal en altijd oog voor kwaliteit. Beschikbaar zijn in het **weekend** en de **avonden** is vereist. Ervaring is een pré. Reacties alleen via de mail en voorzien van cv en motivatie naar

info@detweespiegels.nl

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. BTW voor elke vijfentwintig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van *Mare* opgeven bij Bureau van Vliet B.V., postbus 20, 2040 AA Zandvoort, telefoon 023-571 47 45. E-mail: Zandvoort@bureauvanvliet.com

“We throw the best parties”

ISN helps with housing, public transport and phone subscriptions too.

As the board of the Leiden section of the International Student Network is aware, most of the stuff that goes on in Leiden goes on at the student fraternities. ISN wants to help students “to link up”.

Marjon Hilhorst (24, Political Science, Master in international organisation): “We’re the board of ISN Leiden, the Leiden section of the Erasmus Student Network, the largest student organisation in Europe.”

Marta op den Akker (21, Italian): “A home, away from home, for all international students.”

Margot Möslinger (26, Industrial Ecology, from Austria): “There are more than five hundred sections, spread over forty countries. The Leiden branch was set up 25 years ago this year.”

Natalie Pommerel (23, pre-Master in Anthropology): We have about 700 members.”

Op den Akker: “There are some Dutch too – they’ve often been exchange students themselves.”

Pommerel: “I spent six months in Indonesia, but I was also a mentor during the OWL, the Leiden orientation week for international students.”

Hilhorst: “Our Weekly Drinks on Wednesday at café Einstein is attracting more and more Dutch students too, perhaps because our members throw the best parties. Go crazy, that’s all part of being on an exchange.”

Op den Akker: “At the OWL’s closing party, we had a thousand people in Gebr. de Nobel. We’d only been on the board a month.”

Pommerel: “By contrast, the OWL committee was about to resign. It was a tough week. A girl on the OWL committee gave me a hug whenever I needed one. And afterwards they gave us new cuddle buddy: Sho, the cuddly pig.”

Möslinger: “He’s our mascot now. International ESN boards always try to steal each other’s mascot.”

“They haven’t got Sho so far, but later in the year, he’s coming with us to Costa Brava, where all the ESN committees will meet up.”

Nicolò De Sandre (23, ICT & Business Master, from Italy): “He was given to us at the CoBo (constitu-

From left to right: Nicolò De Sandre, Ana Schröder, Margot Möslinger (with Sho the mascot), Natalie Pommerel, Marta op den Akker and Marjon Hilhorst. Not in the picture: Marieke Schmidt. Photo by Marc de Haan

tion drinks, ed.), along with lots of other presents.

“Our committee’s been to other CoBos. There is always a beadle beating the floor with his staff to announce each committee with a lot of clamour. I’d never seen anything like it before.”

Op den Akker: “CoBos are sooo Dutch! When we mention *disputen* – the sub-fraternities – and *ragging* to international ESN colleagues, they look at you as if you’re weird.”

Pommerel: “A lot of what goes on in Leiden goes on at the student fraternities, making it hard for international students to meet people.”

Ana Schröder (20, International Bachelor in Psychology, from Germany): “That’s right! It’s difficult too because everything is so connected.”

“If you want a phone subscription, you need a Dutch bank account which means you need to register with the municipality.

“It’s difficult to know where to start, especially if you’re only here for a few months.”

Pommerel: “The biggest problem is housing. If you thought it was hard for Dutch students, you should hear the stories international students have to tell.”

De Sandre: “Public transport is complicated too.”

Möslinger: “And expensive! Many international students attend lectures in The Hague. They have to

pay the full price for train tickets because they don’t have student OV (public transport cards).”

Hilhorst: “Last week was International Student Week. On Friday, we’re hosting a Cocktail Party. Actually, we do every month.”

Schröder: “And Thursday is Tosti Thursday, like every Thursday.”

Möslinger: “For us, every week is International Student Week.”

BY MARLEEN VAN WESEL

International students linger longer

The number of international students in the Netherlands doubled between 2006 and 2016 to more than 80,000. According to a report published recently by Nuffic, the Dutch organisation for internationalisation in education, those students often remain in the Netherlands for years.

Although only two per cent of all students who go abroad to study come to the Netherlands, they have a big impact on such a small country. Those 80,000 are students who have come for a Bachelor or Master’s degree; the number does not include the forty thousand trainees and students who come for a course. In Maastricht, more than half the students come from abroad while in Delft, The Hague and Wageningen, more than a fifth are international. In Leiden, one in ten students is not Dutch. The percentages in many towns are much higher among the students who arrived this academic year. For example, 20% of the new Bachelor students in Leiden are foreign.

There are 164 different nationalities at the Dutch universities. Germans form the largest group: 22,000. In addition, there are many students from China (4,300), Italy (3,300) and Belgium (almost 3,000). The United Kingdom is in fifth place with 2,750 and climbing rapidly, probably because tuition fees have become much more expensive over there.

Nuffic also found out what students who graduated between 2007 and 2009 were up to. 36 to 42 per cent of those graduates were still in the Netherlands five years on. Based on figures provided by the CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis and some educated guesses, the report estimates that, in the end, a quarter of the graduates remain in the Netherlands and that those who stay produce a brain gain of one and a half billion, mainly because they make up the deficiencies on the labour market. They primarily work in the four large cities, although more and more often, they are settling in the areas around the university towns Leiden, Groningen and Eindhoven. **BB**

The canteens are switching to “cashless” payments

It’s likely that all the university canteens will be “cashless” in the long term. “At the moment, only eleven per cent of all transactions in the university restaurants and cafés are conducted in cash”, answered Sander Rooijackers of the General Services Department (UFB) when asked.

In January 2015, CaféUBé was the first to be fully cashless – not just because of the dropping numbers of cash payments: in 2014, 35 per cent of them were still cash. It’s partly due to the University Library’s late opening hours, which pose a threat to safety “when combined with cash, so, we, the employer, want to reduce the risk as far as possible”, Rooijackers explained. Moreover, the UFB made credit card payments possible at all the locations for the international academic community when the ChipKnip system was

replaced by the contactless payment option in late 2014.

CaféUBé served as a trial location. Contactless payment was accepted after a short adjustment period and proved to be the solution to the long queues for coffee: transactions speeded up. In the spring of 2016, the number of cashless locations was extended to include Café Noord on Witte Singel and the restaurants at the Sylvius and Van Steenis locations. The new catering facilities in the Science Building and the Wijnhaven Building were set up as cashless.

The UFB thinks that all locations will switch to electronic payment in the future. But what happens if your PIN card jams? Rooijackers: “If you have the amount you owe in cash on you, we have instructed our staff to accept it, but only at the last resort.”

MVV

Pixelart met naald en draad

Student stort zich fulltime op borduurcarrière

Eenhoorns, avocado's en cactus- en in een kruissteekje. Alyssa Westhoek verkoopt borduurkits met haar eigen designs in alle hoeken van de wereld, via Etsy.

DOOR MARLEEN VAN WESEL Dit weekend in Leiden – en nog drie andere steden: de pop-upmarkt Etsy Made in NL. 'Etsy is een grote online shoppingmall voor handgemaakte producten, vintage en benodigdheden voor knutsel- en craftwerk, vertelt student en universiteitsmedewerker Alyssa Westhoek (27).

Zelf verkoopt ze borduurkits, onder de naam *Stitchonomy*. Ze laat een paar grotere en kleinere zakjes zien. Er zitten niet alleen garen en een stukje stof in, maar ook een naald, een patroon, een instructiekaartje én een houten ring waarmee je je resultaat meteen kunt inlijsten: eenhoorns, avocado's, cactus- of juist kerststerren en rendieren met een Noors patroon.

'Mijn Etsywinkel ben ik twee jaar geleden begonnen, maar borduren deed ik vroeger al, met mijn moeder. En toen ik een jaar of elf was, begon ik met *pixel art*. Op Etsy zag ik dat iemand borduurpatronen verkocht. Zelf kocht ik er handgemaakte zeepjes, of leuke cadeaus, zoals lepels met babynamen erop.

Maar dit kon ik zelf ook. Het was gewoon een combinatie van borduren en pixel art.'

Afgelopen zomer voltooide ze de master verhalen en momenteel werkt ze nog aan haar scriptie voor de researchmaster literary studies. Verder begon ze als student-assistent en is ze inmiddels junior-instituutsmanger bij het Leiden University Centre for the Arts in Society (LUCAS). 'Maar dat heb ik onlangs opgezegd, om he- lemaal voor Etsy aan de slag

te gaan. Dat levert nog niet zoveel op als een fulltime baan, maar het gaat de goede kant op.' Daarnaast doet ze vertaalwerk en ontvangt ze royalties voor designs die ze maakte voor een furniturengroothandel.

Producten op Etsy moeten handgemaakt zijn. 'Of in een fabriek die door Etsy is goedgekeurd, zodat er geen sweatshops aan te pas komen. En vintage moet minimaal twintig jaar oud zijn.

'Mijn grootste markt ligt in de

Verenigde Staten, met Groot-Brittannië op de tweede plaats. Daarmee heb ik nog een pakketje naar Vietnam gestuurd. Mijn kits gaan naar alle hoeken van de wereld.' Via Twitter en Instagram ziet ze soms de resultaten terug.

Binnenkort start ze een nieuwe, eigen website. 'Los van Etsy, al blijf ik ook daar actief. Vooral als je net begint, met iets leuks en kleins, is het ideaal. Een eigen website kan duur zijn en dan moet je in de zee van alle webshops nog gevonden worden. Op mijn eigen website heb ik straks wel meer vrijheid voor bijvoorbeeld een blog of het aanbieden van gratis patronen.'

En zondag staat ze dus op Etsy Made In NL in Leiden, met ruim twintig andere verkopers. Ook zijn er workshops te volgen. 'Zelf neem ik alle kits mee, en voorbeelden die ik daarmee geborduurd heb.' Ze neemt ook 'upcycled vintage borduurprojecten' mee. 'Mijn moeder maakt bijvoorbeeld tassen van oud borduurwerk, dat we in tweedehandswinkels vinden.'

En voor wie zondag niet kan: 'Deze vrijdag is er sale op Etsy, want dan is het Black Friday in de Verenigde Staten.'

Etsy Made in NL-Leiden
Scheltema Leiden, zo 26 november, 11.00-17.00 uur, entree gratis

'Daarmee heb ik nog een pakketje naar Vietnam gestuurd.'

Een paradijs van ellendige barakken

Debuutbundel van Syrische dichter Hekmat Dirbas

Hekmat Dirbas, tijdens zijn promotie in februari. Foto Taco van der Beek

Hekmat Dirbas verhuisde van Barak Nummer 10 (kamp Neirab, nabij Aleppo) naar Barak Nummer 329 (Willem de Zwijgerlaan, Leiden). Na zijn promotie in Leiden heeft hij nu een dichtbundel gepubliceerd.

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN 'Ik ben geboren als vluchteling', vertelt Hekmat Dirbas. 'En in Nederland werd ik dat opnieuw.' De 40-jarige Dirbas, van Palestijnse afkomst, groeide op in een kamp, vlak buiten Aleppo. In 2011 kwam hij naar Nederland, waar hij eerder dit jaar aan de Universiteit Leiden promoveerde op persoonsnamen die afgeleid werden van diernamen.

Nu heeft hij een dichtbundel uitgebracht: 27 gedichten, in het Arabisch, in Libanon gepubliceerd. Hij houdt maandag in het Engels een

presentatie over *A Few Meters and One Galaxy*. 'De meeste gedichten schreef ik in Nederland. Dertig procent in Syrië, en zeventig procent hier', zegt hij. Hij schrijft vanuit zijn persoonlijke ervaringen. 'Maar wel in poëtische en symbolische taal, zoals dat gaat bij poëzie.'

Dirbas is van Palestijnse afkomst, en groeide op in kamp Neirab, op het platteland van Aleppo in Syrië. De titel van eerste gedeelte van het boekje, verwijst 'Barracks number 10' naar de plek waarin hij opgroeide: een container. 'Ik vertel ook over deze diaspora, over de Palestijnse community in Syrië, door mijn eigen ervaring. Ik ben niet de *voice of the people*, maar ik geef mijn perspectief. Het kamp, dat nu een Palestijns kamp is, was ooit een legerbasis van Britse soldaten in de Tweede Wereldoorlog', vertelt Dirbas. Een groep Palestijnen moest

na de Tweede Wereldoorlog hun woongebied verlaten en werd naar dit gebied verplaatst. Mijn grootouders kregen een kamer in barak nummer tien.

'Die barakken waren ellendig. Maar mijn grootmoeder, een fantastische vrouw, maakte er een paradijs van. Zo noem ik het ook: het Paradijs. Ze kwam uit de bergen, met veel natuur. Ze plantte bloemen en bomen, en ze had veel huisdieren, honden en katten. Ik besefte later dat ze de plek, waar ze vandaan kwam, wilde kopiëren.'

Op verzoek van *Mare* vertaalde hij een van de gedichten (zie onder). Dirbas: 'Het gaat ook over de paradox, dat ik op gegeven moment erachter kwam dat het Paradijs een "kamp" was. Ik hoorde mensen soms dat woord zeggen, maar ik wist niet wat het inhield. Tot ik ouder werd en de politieke achtergrond leerde. Er is de magische plek die ik als kind meemaakte, en er is de lelijke, politieke plek.

'Ik had geen adres. Er waren geen straatnamen, alleen nummers van de barakken. Toen ik me aan ging melden bij universiteiten, had ik

wel een adres nodig. Dan schreef ik "Kamp Neirab, barracks number 10". Zo staat dat in de civiele administratie.'

In 2011 kwam hij naar Nederland, als PhD. Twee maanden na aankomst begon de oorlog in Syrië. 'Ik werd opnieuw vluchteling', vertelt hij. 'Door de situatie moest ik na twee jaar asiel aanvragen. Eerstervaarde ik het bestaan als vluchteling als collectief, als een Palestijn. Nu ervaarde ik het als individu.'

Het tweede deel van de bundel heet 'Barracks no. 329'. 'Want ik woonde op de Willem de Zwijgerlaan, op nummer 329.' Het is niet zo dat het appartementencomplex in Leiden-Noord op een vluchtelingenkamp lijkt, verklaart hij. 'Het is iets dat je op gegeven moment achterlaat. Een tijdelijke plek. *Not your real place.*'

Hekmat Dirbas, *A Few Meters and One Galaxy*. Beirut: Al-Farabi Publishing House.

Presentatie: *A Few Meters and One Galaxy* in Arabic, 27 november P.N. van Eyckhof 2, kamer 4, 13:00

Met ons opgroeien ontvouwdend zich de raadsels

Het Paradijs was slechts een toevalsworp

In de naweeën van de Grote Oorlog

Een schuilplaats voor geallieerde troepen

Het Paradijs heeft een nummer in de civiele administratie

En heeft een naam: Kazerne Tien

Geallieerden bouwden hun kamp

Geallieerden verlieten hun kamp

En jullie – als angst – stroomden erin

WIJ WAREN

Treinen snikten en hoofden zagen om

Agenda

FILM

TRIANON

An Inconvenient Truth 2 12 jr.
zo. 12.45 + 15.00 + za. 13.45 do. vr. za. ma.
di. wo. 16.00 + vr. za. ma. 18.30

KIJKHUIS

The Square 12 jr. (Winnaar Gouden Palm)
za. di. wo. 15.30 + di. 18.30 do. vr. za. zo.
ma. wo. 21.00

LIDO

Battle of the Sexes al.
dagelijks 18.30 do. vr. ma. di. 15.00
vr. zo. di. 21.30

Zie: www.bioscopenleiden.nl

MUZIEK

LOKHORSTKERK

Concert Practicum Musicae
Do. 30 november, 17.00-18.00, gratis
Muzikaal talent in Lokhorstkerk
Do. 30 november, 17.00, gratis

HOOGLANDSE KERK

Concert: Buxtehude en Mozart
Za. 25 november, 16.00, gratis
PAARD

Paardcafe: Nynde + Rachman

Do. 23 november, 19.30, gratis
Bounty Island + Goodnight Moonlight
Vr. 24 november, 19.30, gratis

Ready to Play

Za. 25 november, 18.30, gratis

Ronde + Support: Wulf

Za. 25 november, 20.00, €15,00

Mula B & Friends

Do. 30 november, 20.30, € va. 12,50

TWEE SPIEGHELS

Gijs Idema Band ft. Special guest

Vr. 24 november, 21.00, gratis

Nuzut Trio

Za. 25 november, 16.00, gratis

Jamsessie o.l.v. Sven Rozier

Ma. 27 november, 21.00, gratis

Slibowitza

di. 28 november, 21.00, gratis

Spiegheles Special: Dan Nicolas

wo. 29 november, 21.00, gratis

DIVERSEN

MUZIEKHUIS LEIDEN

Leiden English Comedy Nights

Vr. 24 november, 20.30, va. €12,00

Toneelgroep Imperium: De Papieren Kroon

25, 26, november, 16.00, va. €22,00

KIJKHUIS

Leiden Aurora: Filmmatinee met Little Miss Sunshine

Zo. 26 november, 10.45, €17,50

HOT HOUSE: QBUS-ZAAL

Landelijke Nacht van de Jazz: dubbelconcert

Za. 25 november, 20.30, va. €10,00

VAN STOCKUM

Lezing: Jean-Paul Keulen over Verstoppertje spelen met aliens

Vr. 24 november, 16.30, gratis

INS BLAU

Een zoektocht naar Helene Kröller-Müller

Za. 25 november, 20.30, va. €15,00

Bontehond: Revolution starts now

di. 28 november, 19.30, va. €15,50

Lezing: Deining in de ruimtetijd

Za. 25 november, 11.00, gratis

Lezing: Deining in de ruimtetijd

Zo. 26 november, 14.30, gratis

DE WARE LIEFDE

'Nacht': voorstelling of toch openbare repetitie?

Za. 25 en 26 november, 20.15, €12,50

BPLUSC: NIEUWSTRAAT

Lezing: Diets & Duits

Za. 25 november, 14.30, gratis

Debat in de Bieb: De Robots komen eraan!

Zo. 26 november, 15.00-16.00, gratis

Nieuwe woorden gezocht: de resultaten – door Taalmuseum Leiden

Zo. 26 november, 13.00-14.30, gratis

Tentoonstelling: Vol van Karakter, Chinees in Leiden

t/m 12 januari

BPLUSC: OUDE VEST

Maas-Ensemble: Lunch concert

Do. 23 november, 12.45 – 13.30, €6,00

Tentoonstelling: TKLinea

t/m 31 december

BPLUSC: STEVENSHOF

Tentoonstelling: Martine de Munnik, 10 jaar

t/m 10 januari 2018

KOOYKER

Lezing: Fik Meijer over Via Appia

di. 28 november, 19.30, €5,00

Het Clubje

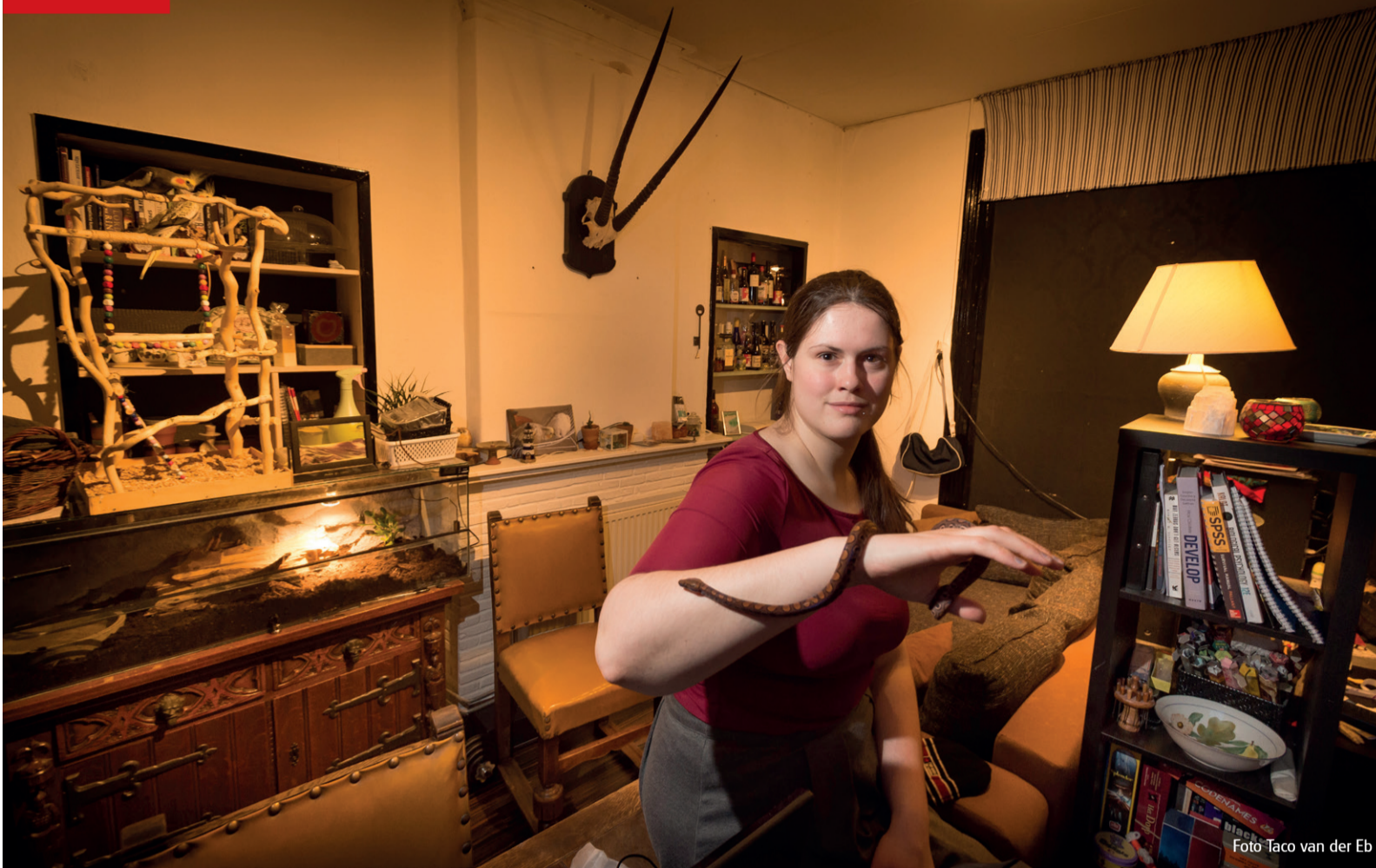

Foto: Taco van der Eb

Column

Zeker niet

Binnen de taalkunde is er een algemeen geaccepteerde regel, ontdekt en uitgewerkt door William Labov, dat vrouwen sneller talige kenmerken overnemen: woorden, zinsconstructies, uitspraken. De hele rataplan hoor je eerst bij vrouwen tussen de twintig en dertig en later pas bij de rest. Ik zou niet voor al mijn mede-vrouwen in die leeftijdscategorie willen spreken, maar zelf ben ik hier in ieder geval heel erg gevoelig voor.

Op de middelbare school kreeg ik Nederlands van een Gentenaar. Boekverslagen werden er stevast leesdossiers genoemd. Tot op de dag van vandaag heb ik het over een dossier [do'sir] en niet over een dosjee [do'je]. Als ik na een week in Antwerpen terugkom in Nederland, ben ik vergeten dat we de vuile vaat niet in de 'poembak' zetten, maar in de wasbak en dat je je koffie niet uit 'een tas' drinkt, maar uit een kopje. Voor ik in Leiden woonde had ik het over 'de verdieping van een studentenhuis', halverwege mijn eerste hospiteeravond wist ik niet beter dan het befaamde 'platje'.

Nu trek ik wel eens met iemand op (als ik niet binnen zit te tweeten of naar dramaprogramma's van de NPO aan het kijken ben) en die persoon is ergens afgelopen zomer al zijn 'ja-s' en 'nee-s' gaan vervangen door respectievelijk 'zeker wel-s' en 'zeker niet-s'. 'Heb jij die paper al ingeleverd? Was jij vandaag op college?' 'Zeker niet.' 'Goede vakantie gehad? Zin in een biertje?' 'Zeker wel.'

En dat neem ik, naar Labov's theorie, moeiteloos over. In Leiden, in Antwerpen, in Zeeuws-Vlaanderen. Op Twitter, op Facebook. Met medestudenten, huisgenoten, redactieleden, familie, vrienden. En dus ook in hartje Middelburg, dé metropool van Zeeland, in zo'n kneuterig donkerbruin koffiezaakje dat heel erg zijn best doet om hip te zijn, met van die kaploze lampen aan dikke, zwarte draden en veel te kleine hippe krukjes aan een lange tafel. Op die tafel ligt niet alleen dé regionale krant, maar ook een nationale krant - wat een wereldstad, hè.

Net in dat onbewaakte moment, komt er een iets oudere vrouw naar me toe. 'Lees je die krant?' Ze wijst naar de nationale. En daar ging 'ie, nog voor ik er erg in had: 'Zeker niet'. Ze kijkt mij ietwat verbouwereerd aan, dus ik herpak me. 'Nou ja, zeker niet, kijk, ik lees wél de krant (wat een wereldmens), die krant zelfs, mijn ouders hebben een abonnement (wat een wereldouders) en al helt 'ie momenteel iets meer naar rechts dan goed voor mij is, lees ik 'm wel. Maar nu dus niet.'

Ik gris een opinieblad waar ik een proefabonnement op heb uit mijn tas en zwaai er mee om nogmaals te laten zien dat ik écht een wereldmens ben dat leest. 'Nee dus. Pak maar.'

FEMKE BLOMMAERT studeert Taalwetenschap

'Straks is ze twee meter lang'

Stephanie van Beukering (23, psychologie)

Huis: Maredijk
Kamer: 40 m²
Huur: € 750 inclusief
Huisgenoten: 5, onder wie vriend en de huisbaas

Wat zijn dat voor vogels?

'Valkparkieten. Ik houd ze nu al acht jaar. Ik had jarenlang een koppeltje. Ze hadden nooit seks, maar masturbeerden wel, en ze maakten nestjes voor hun onbevuchte eieren. Dat vond ik zielig, dus toen heb ik online twee bevuchte eieren geregeld. Die zijn inmiddels uitgekomen en zitten hier ook. De eerste vogels deden het heel goed als ouders.'

En de slang?

'Die heb ik drie weken geleden pas opgehaald, in Arnhem. Het is een Braziliaanse regenboogboa, een soort die je niet heel veel ziet. Uiteindelijk kan

ze iets van twee meter lang worden, dus ik heb al een nog groter terrarium klaarstaan in een berging. Veel mensen zijn doodsbang als ze horen dat ik een slang heb, maar als ze haar zien zeggen ze "Oh, is dát het?" Dat zal wel anders worden als ze over drie jaar volgroeid is, maar dan zit ze achter glas. Ze heet Stheno, naar het zusje van Medusa.'

Vakbondsposters, SP-stickers, een boek van Emile Roemer in de kast. Ben je ook politiek actief?

'Ik vond politiek altijd wel belangrijk, en ik vond mijzelf altijd wel een socialist. Maar ik werd pas echt actief toen ik mijn vriend leerde kennen. Hij zat bij ROOD, de jongerenafdeling van de Socialistische Partij. In Leiden bleek er ook een groep te zijn, daar ben ik nu de voorzitter van. We doen heel veel, maar niet alles slaat aan: Leidse studenten komen meestal

wel rond. We zijn nu samen met de andere politieke jongerenorganisaties een voorlichtingsavond aan het opzetten over de aankomende gemeenteraadsverkiezingen. We gaan dan langs bij de MBO's en het HBO, en willen laten zien waar de verkiezingen over gaan.'

Ben je zelf ook verkiesbaar?

'Ik sta straks op nummer acht op de kieslijst. We hebben nu vijf zetels, dus waarschijnlijk ben ik reserve. Prima, want ik wil eigenlijk eerst wat studieprogressie maken.'

Je bent 23 jaar en tweedejaars, hoe zit dat?

'Ik heb eerst vmbo gedaan, toen een mbo-opleiding in de jeugdzorg. Daarna een hbo-propedeuse, maar ik wist toen al dat ik doorwilde naar de universiteit. Ik ben als tussenjaar naar Curacao ge-

gaan, als begeleider van een gezin met meerdere beperkingen, en ik heb nog een jaar in de psychiatrie gewerkt. Dat doe ik nog steeds als bijbaan, maar inmiddels studeer ik ook psychologie.'

En later?

'Ik moet oppassen met zeggen dat ik graag de politiek in wil, want de SP is geen partij voor mensen die dat voor hun carrière doen. Ik ging de zorg in omdat ik graag mensen wil helpen, maar je komt veel problemen tegen die je niet kan oplossen op dat niveau. Van een hogere positie kan dat effectiever. In de sociale psychologie leer je mensen aansturen, en op een grotere schaal veranderingen teweeg te brengen. Dat is wat ik wil doen: in een bedrijf, een organisatie, of in de politiek.'

DOOR BART BRAUN

Bandirah

